

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Andra Kammaren. N:o 40.

Måndagen den 9 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 2.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 42, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående dispositionen af Ottenby kungsladugård med underlydande.

§ 3.

Till behandling företogs statsutskottets memorial n:o 72 i anledning af Andra Kammarens återremiss af mom. b) och d) under punkten 20:o) af statsutskottets utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Sedan Kongl. Maj:t dels i statsverkspropositionen föreslagit, att förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor, nu 3,525,000 kronor, måtte ökas till 3,725,000 kronor, eller med 200,000 kronor, dels ock i en till Riksdagen den 10 nästlidne mars aflåten särskild proposition (n:o 42) vidare hemställt, att Riksdagen måtte medgifva den ändring i gällande bestämmelser om aföning och lönetillskott åt folkskolelärare, att tjenstgöring efter behörigt förordnande såsom lärare eller lärarinna vid någon med folkskolelärare- eller folkskolelärarinneseminarium förenad öfningsskola skulle anses lika med tjenstgöring såsom ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola så väl i afseende å rätt för ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola att efter viss tids tjenstgöring erhålla i årlig lön minst 700 kronor som i afseende å rätt för skoldistrikt att för sådan lärare eller lärarinna erhålla högsta medgifna lönetillskott;

Ang. kontant ersättning för det till folkskolelärare och lärarinnor utgående kofoder m. m.

Ang. kontant
ersättning för
det till folk-
skolelärare
och lärarinnor
utgående ko-
foder m. m.

(Forts.)

samt i särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner föreslagits:

af herr *K. E. Holmgren* (motionen n:o 114):

1:o) att Riksdagen ville besluta, att, då till ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola eller till annan examinerad, vid folkskola antagen lärare eller lärarinna utginge kontant ersättning för kofoder med minst 100 kronor eller ock, på grund af ordinarie lärares eller lärarinnas derom gjorda yrkande, kofodret till sådan lärare eller lärarinna utginge in natura, skoldistriktet skulle ega att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag af 66 kronor 67 öre till denna del af lärarens eller lärarinnans aflöning; samt

2:o) att Riksdagen, under förutsättning af bifall till föregående punkt, ville öka förslagsanslaget till »lönetslaskott åt lärare vid folkskolor och småskolor» med 360,000 kronor; och

af herr *A. Göransson* (motionen n:o 141):

1:o) att Riksdagen i de föreskrifter, som nu gälde beträffande folkskolelärarespersonalens löneförhållanden, måtte besluta följande förändrade bestämmelser:

att stadgandet derom, att åt ordinarie lärare eller lärarinna borde anskaffas sommarbete och vinterfoder för en ko, eller ock, der hinder eller svårighet af lokala eller andra förhållanden därför mötte, minst värdet af 8 hektoliter 25 liter spanmål af visst slag i ersättning lemnas, måtte upphöra att vara gällande, samt att i stället godtgörelse för ifrågavarande naturaprestation skulle under benämning »ersättning för kofoder» utgå med 100 kronor för år, med rätt för skoldistriktet att af statsmedel såsom bidrag härtill erhålla två tredjedelar af beloppet, eller 66 kronor 67 öre; dock att sådan lärare eller lärarinna, hvilken vid den tidpunkt, då stadgandet härom trädde i kraft, erhöle kofoder in natura eller ersättning därför till högre belopp än 100 kronor för år, måtte vara berättigad att vid sådan förman bibehållas, dock ej längre än hvar till beslutet eller öfverenskommelsen derom föranledde, men att skoldistriktet äfven i dessa fall skulle ega rättighet att åtnjuta nyssnämnda statsbidrag 66 kronor 67 öre för år; samt

2:o) att för bestridande af statens andel i ofvannämnda ersättning Riksdagen måtte bevilja ett anslag af 350,000 kronor;

hade utskottet i punkten 20:o) af sitt utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, hemställt, bland annat, hvarom nu ej fråga är: under *mom. b*):

att Riksdagen, med afslag å herr Holmgrens förenämnda motion, måtte i anledning af herr Göranssons motion besluta, att bestämmelsen derom, att åt ordinarie lärare och lärarinna borde anskaffas sommarbete och vinterföda för en ko, eller ock, der hinder eller svårighet af lokala eller andra förhållanden därför mötte, minst värdet af 8 hektoliter 25 liter spanmål af visst slag i ersättning lemnas, likaledes måtte upphöra att gälla, samt att i stället godtgörelse för ifrågavarande naturaprestation skulle under benämning »ersättning för kofoder» utgå med 100 kronor för år, med rätt för skoldistriktet att af statsmedel såsom bidrag härtill erhålla två

tredjedelar af beloppet, eller 66 kronor 67 öre; dock att sådan lärare eller lärarinna, hvilken vid den tidpunkt, då stadgandet härom trädde i kraft, erhöle kofoder in natura eller ersättning därför till högre belopp än 100 kronor för år, måtte vara berättigad att vid sådan förmån bibehållas, hvad ersättningen vidkomme dock ej längre än hvar till beslutet eller öfverenskommelsen om sådan ersättning föranledde, men att skoldistriktet äfven i dessa fall måtte ega rättighet att åtnjuta nyssnämnda statsbidrag 66 kronor 67 öre för år; samt i *mom. d)*:

Ang. kontant ersättning för det till folkskolelärare och lärarinnor utgående kofoder m. m.
(Forts.)

att Riksdagen, med godkännande af hvad Kongl. Maj:t föreslagit angående höjning af förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor samt under förutsättning af bifall till hvad utskottet under *mom. b)* här ofvan hemställt, måtte höja nämnda förslagsanslag, nu 3,525,000 kronor, till 4,075,000 kronor, eller med 550,000 kronor.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade Första Kammaren afslagit utskottets hemställan under *mom. b)* och, med afslag å utskottets hemställan under *mom. d)*, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, bifallit denna framställning oförändrad, medan åter Andra Kammaren till utskottet återförvisat *mom. b)* och *d)*.

Med anledning häraf hemställde utskottet i nu föreliggande memorial:

att Andra Kammaren behagade fatta beslut i fråga om *mom. b)* och *d)* af punkten 20:o) i statsutskottets utlatande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Efter det denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Jonsson i Hof: Herr talman, mine herrar! Såsom kammaren behagade erinra sig, återremitterades dessa moment dels därför, att hvad utskottet föreslagit icke omfattade reglering af kofodret för extra-lärarne, och dels med anledning deraf, att man icke kunde beräkna, hvilket beslut medkammaren i samma fråga komme att fatta. Nu är förhållandet det, att Första Kammaren, såsom man hade anledning att antaga, afslagit hvad utskottet hemställt i dessa båda moment *b)* och *d)*. Således åligger det nu denna kammare att fatta sitt beslut i sjelfva sakfrågan.

Det är som bekant tvenne motioner, som ligga till grund för behandlingen af denna fråga om kofoder åt folkskolelärarne, den ena af herr Göransson och den andra af herr Holmgren. Utskottet tillstyrkte bifall till herr Göranssons motion, hvilken afsåg att fullt och genomgående reglera denna ovissa affär mellan folkskolelärare och församlingsbor, genom hvilken reglering en mängd tvistigheter och olägenheter ur andra synpunkter med ens skulle hafva blifvit afhjelpa. Och jemte det att utskottet hemställde om sådan ändring i folkskolestadgan, att inga tvister rörande sättet för kofodrets

Ang. kontant ersättning för det till folkskolelärare och lärarinnor utgående kofoder m. m.

(Forts.)

utgörande skulle kunna varda möjliga, hemställde utskottet också, att staten skulle lemna bidrag med två tredjedelar af det uppskattade värdet å detta kofoder. Herr Holmgren har återigen tagit endast sistnämnda synpunkt i betraktande i sin motion och föreslagit, att staten skulle lemna bidrag med två tredjedelar intill ett maximibelopp af 66 kronor och 67 öre för detta kofoder, vare sig det af församlingen lemnades i penningar eller i vissa fall utgjordes in natura.

Nu kan man säga, att sannolikt motståndet i Första Kammarren emot utskottets förslag hufvudsakligen härledd sig deraf, att det icke ansetts lämpligt, att staten skulle biträda med någon slags ersättning för detta kofoder, som från Första Kammarrens synpunkt betraktas helt och hållet såsom en naturaprestation, hvilken bör vara en kommunens ensak. Naturligtvis kan man säga alldeles precis detsamma i afseende på herr Holmgrens motion. Och man kan på visst sätt säga det i ännu högre grad om denna motion derför, att det här för tillfället är allenast en penningfråga mellan kommunerna och staten, utan att man med den af herr Holmgren föreslagna ändring vinner *hufvudsyftet*, stabilitet, enkelhet och reda i affärens.

Men jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att, om man någonsin skall kunna få en reglering af dessa trassliga saker genomförd, det måste ske med tillhjälp af statsmedel, derför att i öfver hälften af Sveriges folkskole-distrikt, kanske till och med i minst två tredjedelar af dem, detta kofoder anses vara för skoldistrikten billigare att utgöra, när detsamma utgår in natura, än om det skulle fixeras till ett penningebelopp af 100 kronor och af kommunerna kontant erläggas. Man kan, synes mig, icke räkna på bifall till en ändring i detta fall, med mindre staten träder emellan. Och jag får säga, att jag för egen del finner de fordringar, som framställas på statens mellankomst här vid lag fullt berättigade. Ty hvarför skall en kommun ensam betala denna åttondedel af skollärarens lön, när staten till de öfriga sju åttondelarne bidrager med två tredjedelar af deras belopp. Liksom kommunerna i fråga om de högre allmänna läroverken eller de femklassiga läroverken hafva skyldighet att bygga och underhålla skollokaler, hafva de äfven i fråga om folkskolorna nämnda skyldighet samt jemväl skyldighet att förse lärarne med bostäder och nödigt bränsle äfvensom skolorna med alla deras förnödenheter. Det är således icke mer än rättvist och korrekt, att denna åttondedel af lönen blir likställd med det öfriga lönebeloppet.

Det förefaller mig för öfrigt egendomligt, att medkammaren alltid sätter ett så skarpt motstånd mot att staten här träder emellan och lemna bidrag till den i stort sedt kanske vigtigaste delen af den allmänna undervisningen i vårt land, då deremot samma medkammare icke drager i betänkande att af statsmedel lemna till den högre undervisningen huru mycket som helst och äfven till sådana läroverk, der hvarje lärjunge kostar staten ända till tusen kronor per år. Det anser medkammaren vara en lämplig

och berättigad hushållning med statsmedel, men här, då det gäller att reglera en ytterst svår och oegentlig sak mellan skoldistriktet och lärarne, då har man icke tillräckligt med statsmedel för fyllande af detta behjertansvärda ändamål. Det är en mycket egenomlig uppfattning, och det synes mig mycket svårt att fatta konsekvensen i denna tankegång, som ledt medkammaren i två så parallela saker som jag angifvit.

Ang. kontant ersättning för det till folkskolelärare och lärarinnor utgående kofoder m. m.

(Forts.)

Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att fastän ett bifall till herr Holmgrens motion för tillfället icke skulle helt och hållet reglera denna kinkiga fråga, följer deraf själfklart, att om Riksdagen en gång beviljat detta statsbidrag, så blir det mycket lätt att taga nästa steg mot målet, som är att i vår folkskolestadga få en sådan bestämmelse, att ställningen mellan lärare och skoldistrikt blir enkel och klar. Skilnaden är den, att man genom bifall till herr Holmgrens motion måste taga två steg för att vinna samma ändamål, som man genom ett bifall till hr Göranssons motion skulle vinna med ett. Men då det icke synes möjligt att lösa denna fråga med ett steg, har man intet annat att göra än söka lösa den med två.

Med anledning af hvad jag yttrat, skall jag taga mig friheten yrka, att kammaren, med afslag å hvad utskottet i sitt betänkande n:o 9 punkten 20 med afseende å herr Göranssons motion hemställt, måtte i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad herr Holmgren i sin motion föreslagit, besluta, att, då till ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola eller till annan examinerad, vid folkskola antagen lärare eller lärarinna utginge kontant ersättning för kofoder med minst 100 kronor eller ock, på grund af ordinarie lärares eller lärarinnas derom gjorda yrkande, kofodret till sådan lärare eller lärarinna utginge i natura, skoldistriktet skulle ega att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag af 66 kronor 67 öre till denna del af lärarens eller lärarinnans aflöning; samt, med anledning såväl häraf som Kongl. Maj:ts proposition angående höjning af förslagsanslaget till »lönetyllskott åt lärare vid folkskolor och småskolor», öka nämnda anslag med 560,000 kr. eller från 3,525,000 kr. till 4,085,000 kr.

Jag skall be få yrka bifall till denna min framställning, men vill slutligen nämna för kammaren, att då Kongl. Maj:t föreslagit en höjning af detta anslag med 200,000 kr., oberoende af hvad kammaren besluter om hr Holmgrens motion, dertför att detta anslag icke visat sig tillräckligt, så är detta en förklaring hvarför summan blifvit satt till 560,000 kr. i stället för 360,000, som skulle blifvit en följd af herr Holmgrens motion.

Häruti instämde herr *Holmgren*.

Herr Petersson i Runtorp yttrade: Jag har begärt ordet endast för att instämma med herr Olof Jonsson i Hof. Jag tror nemligen, att det vore godt att få denna fråga från Riksdagens bord, och jag anser, att herr Olof Jonsson så tydligt redogjorde för frågan, att det icke bör råda någon tvekan om densammas

Ang. kontant
ersättning för
det till folk-
skolelärare
och lärarinnor
utgående ko-
foder m. m.
(Forts.)

innebörd. Det vore ju äfven en fördel att, på samma gång man ästadkomme reda i dessa förhållanden, kunna förskaffa en liten löneförbättring åt folkskolelärarne, som en del behöfver. Jag yrkar således bifall till det af herr Olof Jonsson framställda förslaget.

Herr Göransson: Herr talman, mine herrar! Såsom jag nämnde sista gången denna fråga var före i denna kammare, har hufvudsyftet med min motion varit att få bort gällande bestämmelser om kofoders utgående in natura och att i stället ersättning derför blefve bestämd till ett visst kontant belopp. Min afsigt var egentligen icke att få statsbidrag till större eller mindre belopp till hjälp för kommunen, men då jag insåg omöjligheten att nå målet på annat sätt, nödgades jag taga denna utväg, nemligen begära, att staten skulle bidraga med en del, och skälet dertill var alldeles detsamma som en föregående talare, herr Jonsson i Hof, nämnde, nemligen att det finnes en stor del kommuner, som nu lemna detta bidrag till betydligt lägre belopp än 100 kr., dels kontant, dels in natura. Då jag ansåg det icke vara riktigt att påtvinga dessa kommuner en förhöjd afgift, så var detta anledningen till att jag yrkade, att staten skulle bidraga med $2\frac{2}{3}$ och kommunen med $1\frac{1}{3}$. Man kunde visserligen hafva yrkat, att staten skulle bidraga med $1\frac{1}{3}$ och kommunen med $2\frac{2}{3}$, hvarigenom man hade gjort dem skadeslösa, så att ingen förhöjning skulle uppstått för dem. Jag ansåg emellertid att för likformighets skull, och när staten till den öfriga delen af lönen bidrager med $2\frac{2}{3}$, det icke kunde finnas något skäl, hvarför man skulle göra en skilnad beträffande denna lilla del af lönen.

När nu Första Kammaren, såsom vi veta, afslagit motionen i denna del, lärer väl under sådana förhållanden icke finnas någon annan utväg än att bifalla herr Holmgrens motion, oaktadt den icke tilltalar mig, ty frågan blir derigenom icke löst i sin helhet, åtminstone icke under denna riksdag. Det är ju möjligt, att samma fråga åter kan komma nästa riksdag och att det då kan lyckas att få den löst på sätt herr Olof Jonsson antydde, men jag tror, att det är af vigt, att den snarast möjligt erhåller sin lösning, helst jag är öfvertygad derom, att, om detta stadgande nu ej kommer bort, det ändå förr eller senare kommer att försvinna, enär det är både otydligt och föråldradt, i synnerhet som vi veta, att man vid alla lönerogleringar söker att afskaffa alla naturaprestationer samt att fixera dem till kontanta belopp. Sålunda hafva vi vid denna riksdag att förvänta ett förslag från bankoutskottet rörande aflöningsstat för Tumba pappersbruk, och hvari föreslås naturaprestationernas borttagande och deras ersättande med kontanta belopp, och jag hoppas, att äfven Riksdagen kommer att godkänna förslaget. Hvarför jag för öfrigt anser, att frågan snart bör lösas i ett sammanhang, är derför att, om kommunerna blifva ålagda att utgifva detta kofoder in natura, hvarom jag vet, att många rättgångar för närvarande pågå mellan skollärare och församlingar, och om skollärarne, nemligen de ordinarie, önska att få dessa prestationer

in natura, församlingarna icke hafva rätt att neka, såvida det icke kan styrkas, att sådana hinder eller lokala förhållanden möta, att det på denna grund är olämpligt eller omöjligt, hvilket dock åtminstone på landsbygden icke är enligt min tanke så lätt att styrka.

Om nu således kommunerna blifva ålagda att utgifva detta kofoder in natura, så följer deraf, att de få bygga ladugårdar och foderlador med mera dylikt vid hvarje skola, der det finnes ordinarie lärare. Men kommer sedan den tid — ett eller flera år därefter — då stadgandet om utgifvande af kofoder in natura blir borttaget och ersättning deraf blifvit fixerad till ett kontant belopp, så hafva kommunerna dessa byggnader till öfverlopps.

Derför anser jag, att frågan bör lösas snart, och jag kan icke förstå hvilka motiv, som föranledt Första Kammaren att i detta fall vara så sparsam, när det gäller statens medel, hvilket eljest icke brukar vara händelsen med denna kammare. Deraf synes vilja framgå, att de personer skulle hafva rätt, som påstått, att de bättre lottade klasserna icke visat så synnerligen stort intresse för folkskolan, för såvidt man får antaga, att Första Kammaren utgör de bättre lottade, och då ser det ut, speciellt i denna fråga, som om Första Kammaren icke skulle hafva stort intresse för folkskolan, åtminstone icke jemförligt med det intresse, den visat sig hafva gent emot de allmänna läroverken, när det gäller att bevilja anslag till dessa.

Som sagdt, på den punkt frågan nu står, har jag intet annat att göra för att vinna åtminstone något än att instämma med herr Olof Jonsson.

Herr vice talmannen Danielson: Detta betänkande är helt och hållet nytt; jag har icke sett det förrän nu. Jag kan dock icke fatta, hvilken fördel det skulle ligga uti att bifalla herr Holmgrens motion på sätt herr Olof Jonsson föreslagit. Mig förefaller det, som om detta förslag icke hänger i hop och att vi icke få någon synnerlig fördel deraf. Frågan blir derigenom icke löst eller åtminstone icke löst på det sätt, hvarmed vi blifva belättna. Hvarför skulle vi således frångå utskottets förslag, uti hvilket frågan blifvit framställd i ett sammanhang?

Jag har, såsom sagdt, erhållit detta betänkande just nu och har således icke haft mycken tid att genomläsa detsamma, men det förefaller mig, som om kammaren borde bifalla utskottets hemställan i såväl mom. b) som d), ty denna hemställan innebär ett förslag, som skulle leda till denna frågas lösning.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan sådan som den förelåg förra gången i såväl mom. b) som d). Jag tror icke, att man vinner något med det, som här yrkats, och jag hemställer deraf, att kammaren måtte fatta sitt beslut i enlighet med utskottets förslag. Då vi så väl i ena som andra fallet få votera, anser jag det icke vara värdt att votera om en sak, som vi icke blifva belättna med. Då således utskottets förslag, enligt min tanke, är mera reelt, yrkar jag bifall till detsamma.

*Ang. kontant
ersättning för
det till folk-
skolelärare
och lärarinnor
utgående ko-
foder m. m.
(Forts.)*

Ang. kontant
ersättning för
det till folk-
skolelärare
och lärarinnor
utgående ko-
foder m. m.
(Forts.)

Herr Jonsson i Hof: Jo, skilnaden mellan dessa båda beslut ligger just deri, att i fråga om herr Göranssons motion, som rör en ändring i folkskolestadgan, vägrade Första Kammaren i fjol att votera gemensamt, och så kommer troligen att ske äfven i år, men deremot innebär herr Holmgrens motion ingen ändring uti folkskolestadgan, utan är en ren anslagsfråga, i följd hvaraf gemensam votering ovilkorligen måste ega rum. Det är därför jag framställt mitt yrkande om bifall till herr Holmgrens motion, hvilket i fråga om penninganslaget är ungefär detsamma som bifall till herr Göranssons motion, men hvilken skiljer sig deri, att der icke är fråga om någon ändring af folkskolestadgan, utan endast är en anslagsfråga. Det är anledningen till mitt framställda yrkande och jag ber att fortfarande få yrka bifall till mitt förslag.

Herr vice talmannen Danielson: Ja, då ha vi ju icke vunnit hvad vi egentligen ville vinna. Ty det är just detta trassel, att man skall betala kofodret in natura, som är den svåraste olägenheten. Vinner man icke reda i den saken, så hafva vi i själfva verket ingenting vunnit; och jag föreställer mig, att om frågan faller denna gång, utskottet skulle till nästa år kunna hitta på en lösning af frågan, som vi alla kunde vara belättna med. Men ingalunda kunna vi väl vara nöjda med hvad här nu föreslagits; ty det förefaller mig vara just hvad man i hufvudsak icke vill.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Andersson i Högkil: Om man bifaller det yrkande, som herr Olof Jonsson framställt, så har man åtminstone vunnit det, att man i någon mån bidragit till att realisera det vackra diktamen, som Konungen den 12 oktober 1888 anförde till statsrådsprotokollet, deri Konungen bland annat säger, att »en lindring i de kommunala skattebördorna är att anse i hög grad önskvärd och skulle antagligen sträcka sina välgörande verkningar vidare än de flesta andra skattelindringar», och deri Konungen i detta fall särskildt och i främsta rummet framhåller kommunernas utgifter för skolväsendet. Af Sveriges officiella statistik om kommunernas fattigvård och finanser, hvilken utdelats här i kammaren, finner man, att kommunernas utgifter för folkskoleväsendet under åren 1886—1889 ökats från 10 till 12 millioner kronor. Nu är det visserligen sant, att staten i någon mån bidragit till dessa utgifter, men detta bidrag utgör blott omkring $\frac{1}{3}$. Man finner äfven, att under nämnda år byggts på landsbygden skolhusbyggnader för ett värde af mer än 3 millioner kronor. Man finner vidare, att af kommunernas samtliga utgifter utgjorde utgifterna för skolväsendet 19 %, nemligen för stadskommunerna 11 %, men för landskommunerna ända till 32 %. Dessa siffror synas mig tydligen visa, att kommunerna verkligen behöfva lättnader i denna börda. Då man nu genom ett bifall till herr Olof Jonssons förslag kan medverka till en sådan lättnad på samma gång man bidrager till att Konungens nämnda diktamen

verkligen blir ett kungsord, så tager jag mig friheten yrka bifall till herr Olof Jonssons förslag.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Sedan herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren det förslag till beslut, som af herr Jonsson i Hof under öfverläggningen framstälts.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången bevillningsutskottets betänkande n:o 11.

§ 5.

Efter föredragning af statsutskottets utlåtande, n:o 7 a, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag dels till nya byggnader och anläggningar vid statens jernvägstrafik, dels ock till ny rörlig materiel vid statens trafikerade jernvägar, biföll kammaren, hvad utskottet i nämnda utlåtande hemstält.

§ 6.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial n:o 62, om anvisning af de i regeringsformen föreskrifna kreditivsummor.

I detta memorial hemstälde utskottet till en början:

»att den i regeringsformens 63 § först omförmälda kreditivsumma må under tiden intill nästa riksdag bestämmas till två millioner femhundredatusen kronor».

I fråga härom anförde:

Herr Hedin: För min del, herr talman, håller jag före, att det varit riktigare, att statsutskottet afvaktat någon framställning från regeringen, innan det föreslog ändring af de nuvarande beloppen af de båda kreditiven. Den omständigheten, att det heter i riksdagsordningen att det åligger statsutskottet att föreslå beloppet af dessa kreditivsummor, hindrar ju icke att det är riktigare och i sin ordning, att regeringen uttalar sin mening om, huruvida en förhöjning af anslagssummorna är behöflig eller icke, och låte Riksdagen få någon kännedom om anledningen till behovet af en sådan höjning. Statsutskottet har i sitt utlåtande erinrat, att det s. k. mindre kreditivet en gång varit höjdt, nemligen vid 1853—54 årens riksdag och sedermera åter nedsatts till det förut vanliga beloppet. Men statsutskottet har dervid glömt att nämna, att denna höjning skedde just på framställning af Kongl. Maj:t, hvilket jag också tycker vore i sin ordning nu. Det är icke känt att regeringen är af den mening, att en höjning af kreditivbeloppen skulle vara af behovet pakallad, och icke synes

det mig då vara skäl att vidtaga en åtgärd, som sannerligen icke motiveras genom ett påpekande af den förändring penningvärdet undergått. Ty sedan den tid, då i grundlagen stadgades om dessa kreditiv, hafva två märkliga förändringar inträffat, nemligen dels att vi hafva fått årliga riksdagar och dels att det nu är en ringa sak för regeringen att sammankalla urtima riksdag.

Emellertid skall jag icke för min del ha något synnerligt att anmärka mot förhöjningen af det stora kreditivet. Men hvad beträffar det mindre, synas mig åtskilliga omständigheter tala för, att det vore mindre skäl att höja detta anslag. Vi hafva haft exempel på användningen af det mindre kreditivet, då i allt fall icke något sådant behof, som man får förutsätta att grundlagen afsett, förevarit. Ty det är då säkert, att år 1870, då detta kreditiv anlätades, icke någon tänkte på att anfalla Sverige. Emellertid anvisades hela kreditivet då, och det torde vara skäl att kammaren erinrar sig på hvad sätt det användes. 737,000 kronor anvisades till arméförvaltningens disposition och återstående beloppet, 763,000 kronor, anvisades till förvaltningen af sjöärendena, för att, som det hette, användas till sådana åtgärder, som förstärkningen af sjöförsvaret »i första hand» kräfde. Det oaktadt kunde man icke under det löpande året 1870 af de 763,000 kronorna använda mer än 128,066 kronor. När man då ser efter, hvad det var för utgifter som förstärkningen af sjöförsvaret i första hand kräfde för att skydda landets neutralitet, så finner man t. ex. sådana utgifter — oväntade vid dispositionen af detta kreditiv — som reparation af en pumpmaskin, inköp af flaggduk, stearinljus och färgämnen m. m. dylikt. Det är en underlig användning af det lilla kreditivet!

För öfrigt, när statsutskottet erinrar om huru litet dessa kreditiv användas, hvilket väl skall lända till en indirekt erinran för oss att penningarna nog icke komma att gå ut, torde det vara skäl att på samma gång erinra om de extra rustningskreditiv, som beviljades vid 1848 års och 1862—63 års riksdag.

Jag skall emellertid icke göra något yrkande.

Vidare anfördes icke. Utskottets ifrågavarande hemställan bifölls af kammaren.

Hvad utskottet i öfrigt hemställt bifölls jemväl.

§ 7.

Föredrogs och bifölls statsutskottets utlåtande n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anordnande i Vadstena af en asyl för sinnessjuka.

§ 8.

Till kammarens afgörande förelåg vidare bevillningsutskottets betänkande n:o 10, angående villkoren för försäljning af bränvin.

Punkten 1.

Uti afgifven proposition hade Kongl. Maj:t, under åberopande af hvad bilagdt utdrag af protokollet öfver finansärenden för den 10 mars 1892 innehöлле, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till förändrad lydelse af §§ 4 och 42 i kongl. förordningen den 31 december 1891 angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker:

§ 4. 1. Ej må någon — — — — — eger försälja.

2. *Innehafvare af rättighet till försäljning af bränvin må icke till köpare å annan ort än den, der han sin försäljningsrätt utöfvar, försända bränvin i mindre belopp än 20 liter.*

3. Ej heller må innehafvare af rättighet till försäljning af bränvin låta genom ombud å annat ställe än det, der han sin försäljningsrätt utöfvar, till köpare utlemna bränvin i mindre belopp än 250 liter.

§ 42. Idkar någon minuthandel med eller utskänkning af bränvin vid tillfälle, då försäljningsrätten ej utöfvas får, eller å annat ställe, än dertill uppgifvet är, *eller försänder någon, mot hvad i § 4 mom. 2 stadgadt är, bränvin till köpare å annan ort än den, der han sin försäljningsrätt utöfvar*, eller begagnar någon, mot bestämmelsen i mom. 3 af samma §, ombud för bränvins utlemnande å annat ställe, än der han sin försäljningsrätt utöfvar, eller tillåter den, som icke är till utskänkning berättigad, att, då han i parti eller genom minuthandel säljer bränvin, något af det sålda på försäljningsstället förtäres eller afhemtas i mindre belopp, än han är berättigad föryttra, eller förbryter sig den, som till minuthandel med eller utskänkning af bränvin berättigad är, mot § 26 mom. 3 och 5 eller § 27, böte första gången från och med 30 till och med 60 kronor samt andra gången från 60 till och med 120 kronor och vare dessutom andra gången sin rätt till minuthandel eller utskänkning förlustig. Lag samma — — — — — lagrum föreskrifna.

Utskottet hemställde emellertid, att Kongl. Maj:ts förevarande förslag icke måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *S. M. Olsson* i Sörnäs och *G. Jansson* i Krakerud, hvilka, med anslutning till hvad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet för den 10 mars 1892 anført, yrkat, att utskottet måtte hemställa om bifall till de af Kongl. Maj:t föreslagna ändringarna i §§ 4 och 42 af ifrågavarande förordning.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Hammarström: Herr talman! Jag skall be att få instämma med dem, som reserverat sig mot utskottets hemställan, och yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Jag vill påpeka, hvad herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet till statsrådsprotokollet yttrat rörande denna sak. Detta yttrande står på sidan 12 i den kongl. propositionen

Ang. ändring i §§ 4 och 42 af bränvinsförsäljningsförordningen.

Ang. ändring i och han säger der: — »Vid bestämmande af den kvantitet, under
 §§ 4 och 42 af hvilken bränvin icke skulle få försändas till köpare å ort utom den,
 bränvinsför- der försäljningsrätten utöfvas, bör man tillse, att gränsen å ena
 säljningsför- sidan icke sättes så hög, att derigenom obehörigt förfång tillfogas
 ordningen. de försäljare, som pläga förse gästgifvare och andra större afnämare
 (Forts.) å andra orter med spritvaror, men å andra sidan tillräckligt hög,
 att den icke medgifver försändning af spritvaror i de mindre be-
 lopp, som afnämare, tillhörande de mindre bemedlade klasserna, i
 allmänhet kunna antagas ega råd att på en gång requirera, och ej
 heller bereder allt för lätt tillfälle till gränsens öfverskridande
 genom så kallad salning.» Jag ber att få fästa uppmärksamheten
 vid detta ord »salning», emedan bränvinsförsäljningslagen just i det
 afseende, som detta ord innebär, allt för mycket kringgås.

Utan att tillåta mig att tala vidare i denna sak, skall jag be
 att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Olsson i Sörnäs: Herr talman! Då Riksdagen redan
 1890 skref till Kongl. Maj:t med begäran att Kongl. Maj:t ville
 framlägga förslag till inskränkning i spritvaruhandlandes rätt att
 på annat ställe än der han idkar sin försäljning drifva handel med
 bränvin, så trodde jag, att Riksdagens bevillningsutskott skulle
 hafva kunnat gått med på denna Kongl. Maj:ts proposition. Vis-
 serligen är denna proposition icke i full öfverensstämmelse med
 Riksdagens önsknings- och skrifvelsen, det må jag erkänna, men jag
 tror dock, att den kan medföra någon förbättring af de nuvarande
 missbruken, och att döma efter huru det nu tillgår, åtminstone i
 min hemort, så skulle det blifva en ren välsignelse, om proposition-
 nen antoges.

Nu har man begagnat samma käpphäst som för ett par år
 sedan, nemligen att påstå, att utländska handelsresande skulle
 komma i en bättre ställning än svenska spritvaruhandlande. För
 min del tror jag icke, att vår svenska lag skulle kunna gifva fran-
 ska handelsresande bättre vilkor än den gifver våra egna lands-
 män. Detta förhållande skall jag dock icke vidare inlåta mig på,
 men huru jag än ser saken, förefaller det mig som om det nu icke
 vore väl bestäldt i detta afseende, utan att man åtminstone borde
 göra ett försök med det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, och
 därför skall jag med åberopande af min reservation yrka bifall till
 detta förslag.

Häruti instämde herrar *Lundström, Nordin, Sjö, Nilsson* i
Wrängebol, Anderson i *Hasselbol, Olson* i *Stensdalen* och *Aulin*.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet friherre von Es-
 sen erhöll ordet och yttrade: Herr talman, mine herrar! Alla kamma-
 rens ledamöter lära vara med mig ense om, att det är ett stort och be-
 aktansvärdt mål att söka förebygga rusdryckernas spridande i vårt
 land. Men alla måste också medgifva att, om detta mål skall kunna i
 någon mån vinnas, måste man gå framåt med små steg och icke syfta

till några ytterligheter utan söka genomföra successiva förändringar i bränvinslagstiftningen. Det är klart att man vid hvarje förändring, som ifrågasättes i bränvinslagstiftningen, kommer att stöta emot enskildas intressen, både deras, som idka försäljning af spritdrycker, och deras, som önska mera fritt begagna sig af dem. En sådan svårighet framträder också genast i afseende å det af Kongl. Maj:t nu framställda lagförslaget, och en svårighet, som mest gör sig gällande här i Stockholm. För att gifva ett talande exempel härpå, vill jag erinra om, hvad som är herrarne bekant, att här i Stockholm en mängd familjer äro bosatta på sommarnöjen i stadens närhet. När dessa nu behöfva någon spirituosa, så göra de en requisition hos någon vinhandlare i staden för att få varan utskickad med ångbåt eller på annat sätt. Detta skulle emellertid hädanefter icke kunna gå för sig i fråga om mindre partier än 20 liter, och att en sådan bestämmelse skulle blifva till stort obehag både för vinhandlarne och för konsumenterna, kan jag icke förneka. Man måste hädanefter, då man vill hafva ett mindre parti, antingen skicka in ett särskildt ombud till staden eller ock själf taga det med sig, då man reser ut. Dessa olägenheter inträffa emellertid hufvudsakligen blott i Stockholm, Göteborg eller andra större stadssamhällen, men man har i allt fall att välja hvilket som är bäst, antingen att låta dessa vinhandelsfirmor och enskilda personer underkasta sig dessa obehag eller att låta allt fortgå på det sätt, hvaröfver Konungens befallningshafvande i åtskilliga län beklagat sig, eller att man der nästan trugat bränvin på folk i landsorterna. För att förebygga detta tror jag nog, att denna lag kan göra gagn, och ehuru man visserligen icke alltid kan kontrollera så noga, att icke lagen någon gång öfverträdes, så bör man väl dock söka antaga sådana bestämmelser, af hvilka man kan hoppas gäneliga verkningar. Olägenheterna af den nuvarande bränvinsutdelningen på landsbygden framhöllos på ett mycket drastiskt sätt af länsstyrelsen i Kopparbergs län, då den hördes angående Riksdagens beslut om en skrivelse till Kongl. Maj:t i anledning af en motion, som 1890 afgafs af herr Treffenberg, länets höfding. Kunde sådana saker förekommas, som i länsstyrelsens yttrande omnämnas, och hvilka nog äfven inträffa i andra län, så vore det en stor vinst. Känner man något till brottmålsstatistiken och vet, huru många mål af den förfärligaste art Kongl. Maj:t har att pröfva, samt att dessa brott, i hvilka menniskonaturen framträder i sin värsta vilddjursgestalt, oftast framkallats af bränvinet, då måste man vilja vara med om att göra något för att hämma dettas spridning.

Nu säger man, att genom denna lagändring de utländska agenterna skulle få en fördel framför de svenska. Men jag vill då erinra — jag vill nu icke tala om konjak och annan spirituosa — att för det bränvin, som införes utifrån, få dessa agenter betala en tull af 75 öre per liter, det vill säga 25 öre mer än skatten, och då dertill kommer att de, om det skall säljas ut i mindre partier än 250 liter, få erlägga en försäljningsavgift af 15 öre per liter, så torde denna affär icke vara så lockande. I fråga om konjak

Ang. ändring i §§ 4 och 42 af bränvinsförsäljningsförordningen.

(Forts.)

Ang. ändring i §§ 4 och 42 af bränvinsförsäljningsförordningen.

(Forts.)

deremot torde nog förtjensten ställa sig bättre, men denna vara lärer icke ha någon synnerligen stor marknad bland allmogen i landsorten.

Nu har utskottet mangrant afstyrkt detta förslag, och det ser därför ut som om Riksdagen skulle komma att finna de af mig antydda olägenheterna för vinhandelshusen och dem, som bo i städernas närhet, så stora, att man af hänsyn dertill icke borde söka på detta sätt komma till det mål, man önskar.

Jag har icke vidare att tillägga, men frågan är nu förelagd Riksdagens pröfning, och Kongl. Maj:t har gjort detta för att i någon mån tillmötesgå den önskan, som Riksdagen 1890 uttalade i sin då aflåtna skrifvelse.

Herr Melin: Herr talman! Jag skall be att få gent emot den af herr statsrådet uttalade åsigten, att i landsorten icke så mycket konjak säljes, uttrycka den öfvertygelsen, att det är högst betydliga kvantiteter, som der ätgå. Jag är fullt ense med honom om att man bör göra allt hvad göras kan i nykterhetens intresse, men jag anser icke, att man bör för den skull antaga det af Kongl. Maj:t nu framlagda förslaget, emedan enligt mitt förmenande så mångas intressen blifva derigenom på ett obilligt sätt förnärade.

Jag anser sålunda, att man i detta fall bör gilla utskottets förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Då detta förslag behandlades inom afdelningen af utskottet, så blef det der tillstyrkt, men när det sedan framkom till utskottet i plenum, så afstyrktes det, hufvudsakligen på den grund, att man fruktade för att de utländska handelsresandena skulle göra sådant intrång på spirituosa-marknaden inom landet, att derigenom förslaget skulle blifva till föga nytta. Men då man nu från statsrådsbanken fått höra, huru förhållandena ställa sig för dessa utländska handelsagenter, och då de flesta från landsorten torde hafva sig bekant, att dessa agenter der icke låta höra mycket af sig, så tycks det väl icke vara någon fara i det afseendet. Dessutom bör man ock taga i betraktande, att om man blott ställer sig på den ståndpunkten och säger, att man icke vågar göra några reformer, därför att man icke vet, hvad derigenom i ena eller andra hänseendet möjligen kan inträffa, så kommer man aldrig till något resultat. Om man deremot nu bifaller Kongl. Maj:ts proposition, så kommer det utan tvifvel att visa sig, om dessa handelsagenter bedrifva någon större verksamhet inom landet, och skulle detta visa sig, så kan man väl på något sätt inskränka denna deras verksamhet.

När man läser utskottets motiv, så ser det ut som om utskottet själf icke hade så stort förtroende till sitt eget påstående om de utländska handelsresandena. Jag skall be att få läsa upp några rader på fjerde sidan af utskottets betänkande. Der säger utskottet: »Detta förslag särskildt skulle komma att medföra beaktansvärda olägenheter så väl för hela den konsumerande allmänheten som ock särskildt för dem, hvilka såsom innehafvare af minuthandelsrättig-

heter här i landet ega tillstånd att sälja s. k. finare spirituosa, på samma gång som vårt land komme i ännu högre grad än hittills att öfversvämmas af spritvaruhandelsagenter, eller just motsatsen af hvad Riksdagen åsyftat, då Riksdagen till Kongl. Maj:t aflät förberörda skrifvelse.» Det är ganska egendomligt att säga, att detta förslag skulle medföra beaktansvärda olägenheter för hela den konsumerande allmänheten, men sedan en rad längre ned påstå, att landet derigenom kommer att öfversvämmas af spritvaruhandelsagenter. Men vore det så, att landet öfversvämmades af dylika, så lär det väl icke blifva någon svårighet för de konsumerande, ty de finge väl då så mycket spritdrycker de önskade. Hvad det beträffar, att minuthandlarne komma att lida intrång i sina rättigheter, så är det sant, men man åsyftar just att åstadkomma en inskränkning för dem, som idka en sådan rörelse och äfven för den konsumerande allmänheten. Man kan naturligtvis icke lagstifta för inskränkning i konsumtionen af sprit och på samma gång bibehålla denna konsumtion till samma omfång, utan den som verkligen vill hafva inskränkning, den måste äfven besluta sådan.

I de tre derpå följande raderna säger utskottet: »För öfrigt skulle det af Kongl. Maj:t föreslagna förbudet svårligen kunna göras effektivt, och man komme blott att framlocka nya sätt att kringgå de i syfte att inskränka handeln med spirituösa drycker lagstadgade bestämmelser».

Det må jag säga, att dessa rader kan jag icke anse annat än såsom ett fattigdomsbevis. Det är sådana skäl, som anföras, då man icke vill en sak. De skälen hafva tvifvels utan under alla de år, inskränkning i konsumtionen af spritdrycker i Riksdagen påyrkats, anförts såsom skäl för afslag. Man har hela tiden sagt, att dessa lagbestämmelser komma att kringgås och att de sålunda icke skola verka i det syfte man velat. Detta tycker jag dock icke är något giltigt skäl, ty väl är det sant att hvilka lagbestämmelser eller inskränkningar man än gör, kommer folk att kringgå dem, och sannolikt äfven bryta dem, och särskildt om vi tänka på strafflagen, veta vi att t. ex. stöld är der förbjuden och ändock stjåla många, men Riksdagen kan dock icke säga att när det fins så många dåliga personer i samhället, som bryta eller kringgå lagarne, så skola vi upphäfva alla restrictiva lagbestämmelser och all strafflag. Det är ju omöjligt att handla så, utan finner man att lagarne kringgås, måste man se till huru man skall förfara för att komma åt lagöfverträdarne.

På grund af hvad jag sålunda anført yrkar jag bifall till den kongl. propositionen.

Herrar *Broström, Olsson* i Ornakärr. *Persson* i Tällberg och *Nydahl* instämde häruti.

Herr *Waldenström*: Herr talman, mine herrar! Jag skulle i och för sig icke hafva något emot att instämma i de yrkanden på bifall till den kongl. propositionen, som här redan blifvit gjorda.

Ang. ändring i §§ 4 och 42 af brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Ang. ändring i Men jag får på samma gång förklara, att jag icke tror, att en
 §§ 4 och 42 af sådan lag blefve till någon egentlig nytta. Jag har från första
 bränvinsför- stunden icke kunnat finna annat, än att Kongl. Maj:ts förslag är
 säljningsför- mycket otillfredsställande.
 ordningen.

(Forts.)

Kongl. Maj: utgår från den förklaringen, att man icke gerna kan förvägra Sveriges köpmän en handelsrättighet, som enligt franska handelstraktaten tillkommer utländska. Men utgår man från denna förutsättning, så måste jag fråga: är det då riktigt att förneka svenska köpmän en *expeditionsrätt*, som enligt franska handelstraktaten tillkommer utländska köpmän? Jag tycker, att det är besynnerligt, att man skall tillåta köpmännen att *upptaga* beställningar, men förbjuda dem att *utföra* dessa, såsom det står i Kongl. Maj:ts proposition.

Statsrådet och chefen för finansdepartementet har i statsrådsprotokollet redogjort för, huru det gick vid den öfverläggning om förlängning af den svensk-franska handelstraktaten, som hölls i Paris förlidet år. Han har der sagt, att det mötte svårigheter från de franska kommissariernas sida att genoddriva den förändring i 17:de paragrafen af traktaten. som de svenska kommissarierna önskade af intresse att sprithandeln i Sverige skulle kunna ordnas i öfverensstämmelse med Riksdagens uttalade önsknings. Jag skall i anledning här af be att få fästa uppmärksamheten på, att de franska kommissarierna icke uttalade sig *i sak*, då denna fråga var föremål för öfverläggning. De hade rättighet att utan deputeradekammarens vidare hörande underteckna den nya fransk-svenska traktaten under den förutsättning, att de förutvarande paragraferna antingen oförändradt antogos eller också helt och hållet utströkos. Deremot hade de icke rättighet att i deputeradekammarens namn underteckna en traktat, som innehölle en *förändring* i någon af de paragrafer, som funnos i den gamla traktaten. Det var *på denna grund* de franska kommissarierna satte sig emot den föreslagna förändringen. De sade nemligen, att: om man antog dylika förändringar, måste traktaten åter underkastas deputeradekammarens pröfning, och då hunne saken icke att afgöras till den 1 februari 1892. Jag kan icke finna annat, än att i detta ligger, om icke en direkt, så åtminstone en indirekt inbjudan till svenska regeringen att öppna särskild underhandling med franska regeringen angående just denna paragraf. Jag kan icke heller föreställa mig, att franska regeringen eller deputeradekammaren skulle hafva något emot att antaga en deklaration till traktaten af innehåll, att franska handelsresande i vårt land icke skulle hafva att beräkna större fördelar eller rättigheter, än svenska köpmän hafva. Jag tror detta så mycket mer, som några bestämmelser i norska sprithandelslagen, på hvilka hans excellens utrikesministern har fäst min uppmärksamhet, just antyda något sådant.

Jag läste i början af detta år i en af Stockholms större tidningar referat af en proposition, som tyska regeringen framlagt angående ordnandet af sprithandeln i Tyskland. I denna fans en paragraf af det innehåll, att en person, som hade rättighet att

handla med spritvaror i en stad, icke skulle hafva rättighet att genom agenter bjuda ut spritvaror i andra kommuner till andra personer än dem, som derstädes hade rättighet att handla med samma varor. Detta är en bestämmelse, som vi skulle behöfva i vår lag, och jag tror att när tyska regeringen, som också står i traktatförbindelse med Frankrike, kan föreslå sådana bestämmelser, det icke skulle vara svårt för oss att vinna detsamma; och då vunne vi något reelt, hvilket jag för min del icke tror blifva fallet, om den af Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelsen nu antages.

Ang. ändring i §§ 4 och 42 af bränvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

I detta yttrande instämde herrar *Ramberg, Eriksson* i Elgered, *Palm, Alsterlund* och *Alexanderson*.

Herr *Johansson* i Noraskog: Den senaste ärade talaren erkände, att man genom antagande af föreliggande förslag icke skulle vinna någon reel nytta för nykterhetsrörelsen. Det är också detta förhållande, som gifvit utskottets majoritet anledning att afstyrka förslaget.

Riksdagen begärde i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t skulle vidtaga åtgärder för att hindra agenter att resa omkring och sälja spritdrycker. Hvad blir följden, om detta lagförslag antages? Jo, ingen annan än den, att lagstiftningen, i stället för att vända sig mot de kringresande agenterna, kommer att vända sig mot vissa minuthandlare eller, som de här i Stockholm vanligen kallas, vinhandlare. Det är dessa, som komma att drabbas af denna lags bestämmelser, då deremot agenterna till följd af den nya lagen skulle komma att frodas ännu mer än förut.

Statsrådet och chefen för finansdepartementet ansåg, att konjak icke hade någon vidare marknad på landsbygden, men detta är visst icke förhållandet. Den varan går redan nu och kommer att gå mycket bättre än bränvinet, ju svarare det blir att sälja bränvin i mindre kvantiteter. Den konjak, som förekommer på landet, är för öfrigt icke något annat än mer eller mindre färgadt bränvin; och när en konsument ovilkorligen vill hafva något af dessa varor, så hittar man nog på utvägar att förskaffa sig detsamma på ett eller annat sätt.

Jag vill dessutom påpeka en annan följd af denna lagbestämmelses antagande. Det är icke nog dermed, att utländska reseagenter komma att tillfredsställa vara behof af spritvaror i mindre kvantiteter, såsom statsrådet sjelf antydde. Den omständigheten, att den utländske säljaren måste förtulla sina varor och erlägga tullafgiften, hindrar honom icke i hans affär, ty han kan sälja sina viner och sin sprit i huru små partier som helst. Härfor utgör denna lagförändring intet hinder; blott säljaren bor på andra sidan gränsen, i Norge eller Danmark, kan han förse oss med så mycket spritvaror vi någonsin vilja hafva. Man brukar i våra tullförhandlingar stundom använda ett bevingadt uttryck »Sverige åt svenskarne», men här om någonsin blefve det Sverige åt utländingarne.

Ang. ändring i §§ 4 och 42 af brännvinsförsäljningsförordningen.

(Forts.)

Men det är äfven en annan synpunkt i denna fråga, som vi icke böra lemna å sido, nemligen handeln med *vin*. För närvarande finnes intet hinder för hvilken speceri- och kryddkramhandlare som helst att i hvilka små kvantiteter man än önskar effektuera beställningar af vin, men det kan icke hans kanske närmaste granne, vinhandlanden. Specerihandlanden deremot kan utminutera och »försända» en eller två buteljer vin åt dem som bo på sommarnöjen o. s. v., men det kan icke vinhandlanden. På detta sätt bereder man ju svårigheter för en klass af näringsidkare till förmån för en annan. Detta sätt att lagstifta är något, som jag för öfrigt icke tror skall blifva vidare välsignelsebringande för nykterhetsverksamheten.

Det var hufvudsakligen dessa omständigheter, som föranledde, att, fastän utskottsafdelningen om ock med någon motvilja tillstyrkt Kongl. Maj:ts förslag, utskottet dock icke ansåg sig ega tillräckliga skäl för att tillstyrka bifall till detsamma i dess nuvarande skick.

Så länge förslaget icke på samma gång är åtföljdt af ett förslag, hvori föreskrifves att man icke får förtulla mindre belopp spritvaror än det minimum här är bestämdt, så länge blefve den nu ifrågasatta lagbestämmelsen utan all verkan.

Det är med hänsyn till dessa och andra omständigheter, som jag icke kan vara med om att antaga den kongl. propositionen, utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lilienberg: Äfven jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt. Man har redan gått så långt i reglementerande bestämmelser och förbud i afseende på brännvinsförsäljningen, att jag tror man måste betänka sig, innan man går vidare på denna väg. Alla dessa förbud, som lagen innehåller, ingå ej i allmänna rättsmedvetandet, och de föranleda endast till underslef och försök att kringgå densamma. Jag vågar säga, att lagen i sitt nuvarande skick verkar demoraliserande. Det kan hvar och en säga, som varit med om lagskipningen i vårt land. Jag anser därför, att man bör besinna sig noga, innan man går vidare med lagstiftningen i den rigtning, som angifves i det kongl. förslaget. På grund deraf yrkar jag, som sagdt, bifall till utskottets hemställan.

Herr Nordin: Herr talman, mine herrar! Det förvånar mig, att det af flere talare från landsbygden har framhållits såsom en erfarenhet, att de franska handelsagenterna skulle göra så mycket ondt i denna väg. Jag har haft affär i 22 år och har den nu på det 23:e året samt har under denna tid blifvit besökt af tusentals handelsresande och agenter, men jag kan på heder försäkra, att ingen fransk handelsagent till mig utbjudit hvarken en eller tjugu liter konjak eller vin. Nu förefaller det besynnerligt, att, om det inträffat att dessa handelsresande och agenter uträttat något ondt, det skulle blifva bättre, om äfven svenska handlande finge rätt att göra samma onda. Jag är för min del öfvertygad om, att Kongl. Maj:ts

nu föreliggande förslag går i riktningen till det bättre, och därför kommer jag att yrka bifall till detsamma.

Ang. ändring i §§ 4 och 42 af brännvinsförordningen.

(Forts.)

Herr Sjö: Det skulle vara mycket underligt, om denna kammare, efter det att Riksdagen för två år sedan beslöt att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande af förslag till förändrad lydelse af §§ 4 och 42 i kongl. förordningen den 31 december 1891, angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, i det syfte, som nu blifvit föreslaget, hvilken skrifvelse är åstadkommen icke endast af denna, utan äfven af Första Kammaren, likväl i år skulle säga nej och vägra antaga den föreliggande kongl. propositionen. För min del finner jag den så beaktansvärd, att jag icke kan annat än biträda densamma, och anser, i likhet med herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att man för nykterhetssakens befrämjande bör göra hvad som göras kan i den riktning, som den nu föreliggande kongl. propositionen pekar.

Vice ordföranden i bevillningsutskottet nämnde, att om man nu bifölle den inskränkning i förordningen, som regeringen här föreslagit, skulle följden häraf blifva, att man komme att importera bränvin från utlandet. Jag ber få säga honom, att hvad den saken beträffar, så ha vi ju införseltull på bränvin, och i så fall kan denna följd icke hafva någon betydelse.

Emellertid, då jag har den uppfattning, att ett antagande af den kongl. propositionen skulle i hög grad befrämja nykterhets-saken i vårt land, yrkar jag bifall till de af Kongl. Maj:t föreslagna ändringarna i §§ 4 och 42 af kongl. förordningen den 31 december 1891 angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

Med herr Sjö förenade sig herrar *Ivar Månsson, Sjöberg, Jönsson* i Mårarp, *Svensson* i Rydaholm och *Anderson* i Tenhult.

Herr Wavrinsky: Då den kongl. proposition, som nu föreligger till behandling, är ett uttryck för den uppmärksamhet och det intresse, som regeringen vill egna nykterhetssträfvandena, kännes det smärtsamt att icke vara tillfredsstäld med ett sådant steg, som i denna kongl. proposition tagits för nykterhetssakens befrämjande.

Jag får säga, att jag känner mig manad att af samma skäl, som herr Waldenström anfört, biträda utskottets förslag, och jag går så långt, att jag nästan underskrifver hvarje ord, som vice ordföranden i bevillningsutskottet anförde för bifall till samma förslag.

I afseende på sjelfva principen är jag ense med herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att man får taga små steg. Men om stegen blifva så små, att de endast irritera vara motståndare, utan att något verksamt vinnes, då verka de menligt på våra sträfvanden. Jag tror därför, att vi måste afvakta så väl en bättre

Ang. ändring i §§ 4 och 42 af
bränvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

tidpunkt som ett bättre sätt för denna frågas afgörande, så att vi icke egga upp opinionen mot oss; jag kan således icke nu vara med om den föreslagna åtgärden.

Jag hoppas, att denna öfverläggning icke skall leda till att frågan förfaller, utan tvärt om att, om utskottets förslag vinner gehör i dag, detta endast leder till ett för frågans lösning lyckligt resultat.

Herr Bokström: Jag anhåller att få taga fasta på det uttalande, som herr Waldenström gjorde, att icke något egentligt skulle vinnas genom den ifrågasatta förändringen i nu gällande förordning om försäljning af bränvin. Ehuru den föreslagna förändringen visserligen vittnar om intresse för nykterhetsrörelsen, så är väl icke detta tillräckligt för att motivera ett bifall från Riksdagens sida, då man tydligt och klart ser, att det eftersträfvade ändamålet icke på den vägen kan vinnas. Ty det är tydligt, att genom sådana bestämmelser, som de föreslagna, skulle de utländska agenterna få så att säga monopol på bränvinsagenturrörelsen på landsbygden.

Jag tror ej heller, att förändringen skulle för öfrigt åstadkomma någon väsentlig inskränkning i den konsumerande allmänhetens spritvaruförbrukning, emedan alltid den utvägen finnes att — i stället för att såsom nu telefonera till ett spritbolag efter varor — uppdraga åt en speditionssåffär att göra beställning hos ett sådant bolag och sedan ombesörja varornas utsändande.

Huru man således än ser saken, vinnes ingenting, och det förvånar mig, att detta förslag kunnat tillfredsställa några nykterhetsvänner. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Waldenström: Det är nog sant hvad herr Sjö sade, att Riksdagen år 1890 aflät en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att regeringen måtte framlägga förslag till lag i syfte att förhindra handel med spirituosa på andra platser, än der rättigheter förvärfvats till sådan handel. Men deraf följer icke, att Riksdagen förbundet sig att antaga ett kungligt förslag, som är af helt annat innehåll, än Riksdagen begärde, och det bör icke heller förefalla Kongl. Maj:t underligt, om så icke sker.

När frågan om den franska handelstraktaten var före, tog jag mig friheten att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ställa den frågan, om regeringen vore sinnad att inleda underhandlingar med franska regeringen angående en sådan deklARATION, som den jag i mitt förra anförande omnämnde. Statsrådet kunde icke gifva mig något bestämdt svar, och det förundrar mig icke. Sedan fick jag ett bref från hans excellens ministern för utrikes ärendena, hvori han meddelade mig franska härvarande ministrernas önskan att sammanträffa med mig för en privat öfverläggning. Sammanträdet egde rum i utrikesdepartementet, der jag med franske ministern samtalade om denna sak. Han ansåg sig naturligtvis icke kunna göra något bestämdt uttalande om sin

ningom må tillfalla staten. Jag delar i viss mån hans uppfattning ty jag tror, att såsom nu är staldt den kärkomna vinsten lockar vederbörande att hafva all möda ospard för att få så stor omsättning som möjligt.

Jag vill nu icke i denna fråga yttra mig rörande Stockholms stad, men jag ber att få nämna något om de landsortsstäder, som jag känner till. Det torde vara allmänt känt, att i städerna vid hvarje salutorg finnas 2 eller flere krogar inrättade, antagligen för att få en stor afsättning af spirituosa till de torghesökande. Dessutom finnas vanligen krogar vid utkanterna af städerna, der vägarne leda till och från landet, naturligtvis af den anledningen, att man der vill hafva god afsättning till landtbor så väl när de ankomma till staden som när de hemresa.

Krogarnes antal i landsortsstäderna är allt för stort. I den stad, som jag närmast känner till, finnas endast på förstaden icke mindre än 5 krogar vid en enda gata. Huru många krogar för öfrigt det finnes i staden, det känner jag icke, men de äro troligen icke så få.

Det talas nu för tiden så mycket om allmän rösträtt; och jag skulle vilja vara med om, att på hvarje ort såväl i städerna som på landet *alla* till myndiga år komna, både män och qvinnor, finge deltaga i en omröstning 1:o) om några krogar skulle få finnas i samhället, 2:o) om antalet af krogar, för den händelse några skulle få finnas, och 3:o) i hvilka stadsdelar eller distrikt dessa krogar skulle få förläggas. Jag tror, att i fall en sådan omröstning finge ske, ett betydligt antal krogar skulle slopas, och många samhällen befrias från krogarne och deras följder. Det är efter min tanke klart, att, så länge magistrat och stadsfullmäktige äro de bestämmande, så kommer afseende att fästas vid, att samhället får stor afsättning och så stor vinst som möjligt.

I den form motionen nu föreligger, är det ej att vänta, att den skall bifallas, och jag skall därför icke göra något yrkande; men jag hoppas, att motionen ett annat år återkommer och blir så uppstald, att jag och flere med mig kunna vara med om densamma. Jag gör, som sagdt, icke något yrkande.

Herr Johansson i Strömsberg: Då jag fortfarande har den öfvertygelse, som jag i min motion uttalat, så skall jag endast be att på grund af den motivering, jag der framställt, få yrka bifall till denna motion och afslag på utskottets hemställan.

Herr Bokström: På de skäl, som af utskottet äro anförda, anhåller jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 5.

Ang. ändring i § 10 mom. 1 af bränvinsförsäljningsförordningen.

I motionen n:o 66 inom Andra Kammaren hade herr T. W. Forsell föreslagit, att sista punkten af mom. 1 § 10 i gällande bränvinsförsäljningsförordning måtte erhålla följande lydelse:

— — — — Konungens befallningshafvande inhemte vidare yttrande från angränsande kommuner, för hvilka ifrågasatta rättighetens meddelande kan anses ega större betydelse, samt fatte der efter sitt beslut i saken och gifve det kommunalnämndens ordförande inom den kommun, som försäljningsrätten sökt, samt vederbörande länsman till känna.

På anförda skäl hemställde emellertid utskottet, att ifrågasvarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Forsell: Utskottet har i sitt utlåtande erkänt vigten och betydelsen af den förändring, som jag i min motion föreslagit, men säger på samma gång, att det dock ej anser frågan vara af den vikt, att man för att förebygga de olägenheter, som finnas, bör tillgripa det medel, som jag föreslagit, och detta af det skäl, att en sådan förändring otvifvelaktigt komme, som utskottet förmodar, att förorsaka tvistigheter mellan kommunerna, och emedan utskottet ej anser lämpligt att ingripa i kommunernas förhållanden. Jag tror, herr talman, att det icke är så farligt att vidtaga föreslagna förändringen. Hvad tvistigheterna beträffar, så, om af två parter den ena får göra hvad han vill och bereda den andra hvilka olägenheter som helst, utan att denne senare har rätt att protestera; då är det klart, att det icke blir några tvister i juridiskt hänseende, men jag frågar om icke tvistefröet likväl finnes kvar.

De tvister, som föreslagna lagförändringen möjligen kunde framkalla, komma att afse om spritförsäljning skall få bedrivas eller ej inom en kommun mot bestridande af angränsande kommun, som anser sig lida skada af dylik försäljning.

Jag kan icke tro, herr talman, att det kan anses vara ur vägen att draga sådana tvister under vederbörande myndigheters pröfning, ty då kommer ju hvardera parten i tillfälle att framhålla sina skäl och motskäl och att dervid den parten komme att få rätt, som kunde förete de mest vägande skälen.

Hvad åter ingripandet i andra kommuners angelägenheter vidkommer, så står ju bränvinsförordningen alldeles fristående för sig sjelf och ingriper icke i hvad man kallar kommunalförfattningarna. Bränvinsförordningens syfte är ju i princip det att i sedlighetens intresse söka binda bränvinsförsäljningens i och för sig skadliga handtering inom sådana gränser, att den må åstadkomma så liten skada som möjligt. Men om icke alla parter, hvars rätt beröres, få rättighet att yttra sig, så följer deraf, att nämnda princip icke blir fullt tillämplad eller vinner behörigt afseende. Den omständigheten att kommuner kunna med fästadt afseende företrädesvis på

Ang. ändring i ekonomisk fördel i en eller annan form avvägbringa spritförsäljning § 10 mom. 1 af brännvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

inom kommunen oberoende af att försäljningens förderliga verkningar icke kunna bindas inom kommunens område utan verka jemväl på angränsande kommuner, är det som framkallat min motion, och att under sådant förhållande angränsande kommun får hafva ett ord med är väl ej att ingripa i annans rätt, då här fleres rätt beröres — jag kan för min del icke finna, att de skäl bevillningsutskottet anfört äro af den beskaffenhet, att de bort leda till afslag å min motion. Jag tager visserligen för gifvet att Första Kammaren, vid det förhållandet att utskottet afstyrkt min motion, också skall afslå densamma; men jag vädjar till denna kammare, om icke kammaren skulle vilja åtminstone sasom en opinionsyttring genom bifall till motionen stödja det syfte, jag i densamma angifvit.

Jag skall på dessa skäl anhålla att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr *Truedsson* förenade sig med herr *Forsell*.

Herr *Andersson* i Högkil yttrade: Jag är icke tillfredsställd med de skäl, som utskottet anfört för afslag å ifrågavarande motion. Jag kan nemligen icke föreställa mig att motionärens förslag skulle komma att medföra sådana olägenheter, som dem utskottet antydt, utan det är enligt min uppfattning tydligt och klart, att detsamma tvärtom skulle komma att medföra afsevärda fördelar både i sedligt och ekonomiskt hänseende. Då motionären endast föreslår, att Konungens befallningshafvande skall inhemta yttrande uti angifna afseende från angränsande kommuner, så lär väl icke en sådan åtgärd kunna, på sätt utskottet antyder, orsaka något större intrång från en kommuns sida i en annan kommuns angelägenheter, än det, som en kommun vid ordnandet af sin brännvinsförsäljning nu kan göra sina grannkommuner.

Som jag emellertid icke är riktigt säker om att den formulering, som motionären använt, är sådan, att densamma må kunna af kammaren godkännas, så skall jag taga mig friheten att yrka återremiss.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i *Elgered* och *Alexanderson*.

Herr *Johansson* i *Noraskog*: Jag ber att få erinra de båda föregående talarne derom, att i fall, sådana som dessa, redan nu icke finnes hinder för Konungens befallningshafvande att infordra utlåtanden från grannkommunerna. Och säkert är, att för en kommun, som ligger i närheten af en kommun, som söker den ifrågasatta rättigheten, hinder icke förefinnes för att aflåta en skrifvelse till Konungens befallningshafvande med begäran om ytterligare utredning i frågan.

Nu har den ärade motionären endast tänkt på de förhållanden, som i förevarande afseende äro rådande på landsbygden. Men jag undrar, om det icke skulle vara skäl att äfven tänka på för-

hållandena mellan *städerna* och *deras* närmaste kommuner på landsbygden? När det blir fråga om inrättande af ett spritbolag eller meddelande af en försäljningsrätt i en stadskommun, så framställer sig då det spörsmålet, om Konungens befallningshafvande ovilkorligen skall vara tvungen att inhemta alla de kringliggande landskommunernas yttranden? Eller vill man t. ex. säga, att om i en eller annan kommun är fråga om att inrätta en dylik försäljningsrätt, så skall Konungens befallningshafvande vara skyldig att infordra yttranden af alla de kommuner, hvilkas intressen deraf beröras? Det torde vara svårt att säga, huru långt Konungens befallningshafvandes skyldighet och befogenhet i detta fall borde sträcka sig. Skall man stifta lag för dylika fall, så blir det också nödvändigt att bestämma, från *huru många* och från *hvilka* grannkommuner Konungens befallningshafvande är skyldig att infordra yttranden. Jag föreställer mig emellertid att just de kommuner, hvilka äro närmast belägna intill den kommun, för hvilken försäljningsrätten sökes, äro oförhindrade att genom protester i en eller annan form söka att hindra medgifvandet af en dylik försäljningsrätt.

Det var dels med anledning häraf och dels emedan en stor del af utskottets ledamöter voro i okunnighet om i hvilken utsträckning dessa försäljningsrättigheter på landsbygden vore medgifna, som denna i och för sig ganska viktiga fråga icke fick tillräcklig anslutning inom utskottet. Men är nu förhållandet det, att kammarerna hyser sympatier för förslaget, så synes det vara skäl att man återremitterar detsamma till utskottet, på det att förslagets formella brister måtte afhjelpas genom en omarbetning, så att detsamma må erhålla en tillfredsställande formulering. Såvidt jag kan förstå, skulle emellertid icke mycket vinnas i detta afseende, med hänsyn till den korta tid, som återstår af Riksdagens sammanvaro. Jag skall därför tillåta mig att yrka bifall utskottets hemställan.

Herr Ljungman: Vid 1889 års riksdag framlade representanten från Venersborg en motion om ändring af 10 § i gällande förordning angående villkoren för försäljning af bränvin m. m., hvilken motion föranledde aflåtande till Kongl. Maj:t af en Riksdagens skrifvelse, ur hvilken jag skall be att få uppläsa några rader. Der heter det nemligen bland annat: »för Riksdagen har blifvit framhållet, att detta förhållande, att kommunalnämnd eger att i nu sagda ordning antaga försäljningsman, har föranlett ett så beskaffadt missbruk, att kommunalnämnd, efter aftal med någon spekulant före auktionen, att denne skall mot erläggande af viss summa till kommunen erhålla försäljningsrättigheten, antagit samme spekulant till försäljningsman, oaktadt denne vid auktionen för rättigheten åtagit sig afgift för mindre litertal än annan för rörelsens utöfvande lika lämplig spekulant», och längre ned i samma skrifvelse heter det: »Det måste anses ovedersägligt, att ifrågavarande missbruk verkar till oskäligen minskning i den skatt, som till lag- enlig fördelning bör för bränvinsförsäljningen på landet utgå; men

Ang. ändring i § 10 mom. 1 af bränvinsförsäljningsförordningen.
(Forts.)

Ang. ändring i af samma missbruk föränledes vidare, att ett af bränvinslagstiftningens ändamål — superiets hämmande — i betydlig mån förfelas. § 10 mom. 1 af
bränvinsförsäljningsförordningen.

(Forts.)

Det allmänt kända förhållandet, att en del socknar veta att af der bedrifna bränvinsförsäljning bereda sig otillbörlig vinst, utgör nemligen en frestelse för andra socknar att söka i enahanda ordning förskaffa sig ekonomiska fördelar. Då nu utsigten af en dylik otillbörlig vinst ofta utgjort anledningen dertill, att frågan om bränvinsförsäljningens bedrifvande blifvit väckt och sådan försäljning kommit till stånd, är sålunda det påpekade missbruket en orsak dertill, att flera försäljningsställen, än behovet kräfver, å landet inrättas, med den påföljd att derigenom underlättad tillgång till rusdrycker föränleder deras missbruk i långt större omfattning, än som eljest blifve fallet.»

Syftet med nämnda motion, som 1889 väcktes af herr Zachrisson, har emellertid i viss mån förfelats derigenom, att den utredning, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande verkställt i dylika fall, varit långt ifrån tillräcklig. Det har blifvit anfördt att kommuner, som hafva olägenhet af dylika bränvinsförsäljningar, kunna opåkalladt ingå till Kongl. Maj:ts befallningshafvande med en skrifvelse i ämnet. Ja, det kunna de visserligen; men kammaren torde dock mycket lätt inse, att detta skulle föränleda till slitningar af mycket betänkligare art, än dem utskottet antyder. Ty det är gifvet att, då Konungens befallningshafvande har skyldighet att höra de kommuner, som kunna ha olägenhet af dylik bränvinsförsäljning, så kan ingen kommun anse sig förorättad af att åsyftade kringliggande kommuner lemna all den sakliga utredning, som erfordras för att värna deras bästa. Då det är känt, att de personer, som vilja skaffa sig bränvinsförsäljningsrätt, utdela gåfvor icke blott till *kommunen* utan äfven till enskilda *personer* för att bereda sig denna rättighet, medan å andra sidan angränsande kommuner derigenom blifva förorättade, leder detta till en *demoralisation*, som man på allt sätt borde söka afhjelpa, hvarför jag ber att få instämma med herr Andersson från Högkil i yrkande om återremiss.

Med herr Ljungman förenade sig herrar *Waldenström, Anderson* i *Hasselbol, Nilsson* i *Vrångebol, Bruse, Svensson* i *Rydaholm* och *Beckman*.

Herr Sjö: Äfven jag ber att få instämma i det yrkande, som gjordes af herr Andersson i Högkil. Jag anser nemligen att det förslag, som här föreligger, verkligen bör beaktas, helst man har kännedom om de missförhållanden, som på skilda ställen å landsbygden ega rum till följd deraf, att en och annan kommun beslutat sig för att vid medgifvande af rätt till försäljning af spritdrycker förlägga lokalen för denna försäljning just vid gränsen till grannkommuner till stort men och olägenhet för dessa, samt utan att dessa kommuner fått tillfälle att i beslutet deltaga och att dervid betinga sig några mot olägenheterna svarande fördelar.

För att sålunda möjliggöra en tillfredsställande lagstiftning i detta hänseende önskar jag, att punkten måtte till utskottet återremitteras för att erhålla en bättre formulering i det syfte motionären uttalat.

Ang. ändring i § 10 mom. 1 af bränvinsförsäljningsförordningen.

(Forts.)

Herr Jönsson i Mårarp instämde häruti.

Herr Forsell: Jag vill, med anledning af ett yttrande af bevillningsutskottets vice ordförande, deri han sade att kommunerna äfven utan någon särskild föreskrift hade yttranderätt i dylika frågor som de i frågavarande, blott fasta uppmärksamheten derå, att 10 § i gällande förordning angående försäljning af bränvin m. m. och hvilken § handlar om den form, hvarunder en dylik försäljningsrätt må beviljas, icke med ett enda ord omnämner att kommunerna ega en sådan yttranderätt, och jag skulle kunna anföra ett exempel, hurusom det inom Elfsborgs län inträffat — jag kan icke nu precist ange under hvilket år detta skedde — att en kommun, hvilken fullständigt ställt sig till efterrättelse de formella föreskrifterna, fått en dylik försäljningsrätt sig beviljad, oafsedt att de öfriga kommunerna ansett denna försäljningsrätt vara sig till skada. Och när sålunda förordningen i denna punkt angifver den form, under hvilken denna näring må bedrifvas, så kan, i fall de formella föreskrifterna iakttagas, icke någon myndighet förhindra bedrifvandet af dylik rörelse. Det står visserligen i nämnda §, att Konungens befallningshafvande skall fatta beslut, men denna föreskrift kan icke tolkas på annat sätt, än att Konungens befallningshafvande eger tillse, att vissa formella föreskrifter iakttagas, men om dessa formella föreskrifter vederbörligen iakttagas, eger Konungens befallningshafvande icke att förhindra försäljningen på grund af mellankommande parts yrkande. Jag tror således, att herr vice ordförandens uppfattning af ifrågavarande §:s bestämmelse icke var fullt riktig.

I öfrigt skall jag, eftersom här blifvit framställda yrkanden på återremiss, återtaga mitt yrkande om bifall till min motion och instämma i yrkandet om återremiss.

Herr Truedsson: Jag vill endast återtaga mitt förra yrkande och instämma i det yrkande, som framstälts af herr P. Andersson i Högkil, om återremiss.

Herr Johansson i Noraskog: Jag skall be att få ytterligare säga några ord med anledning af yrkandet om återremiss. Jag vet nemligen icke, när utskottet skulle blifva färdigt med återremissen. Vi hafva att i utskottet under de närmaste dagarne sysselsätta oss med de 60—70 propositioner för de gemensamma voteringarna, som blifvit en följd af kamrarnes skiljaktiga beslut i tullfrågan. Derjemte har utskottet åtskilliga andra ärenden ännu oafgjorda, såsom om bränvinsfatt, arfsfatt, värnskatt m. fl., och jag misstänker därför, att äfven om kammaren besluter återremiss,

Ang. ändring i § 10 mom. 1 af hränvinsförsäljningsförordningen. (Forts.)

så kommer visserligen frågan tillbaka till utskottet, men jag tror icke, att utskottet i Riksdagens allra sista timme kan med anledning af återremissen komma till något bättre resultat än det föreliggande. Jag har velat nämna detta, att icke så mycket skulle kunna vinnas med en återremiss, och jag hemställer, om saken verkligen är så viktig, att den icke bör kunna få förfalla för i år. Jag tror, att man skulle vinna lika mycket med att återkomma med motionen till en följande Riksdag.

Herr Jansson i Krakerud: Jag hade verkligen den åsigten inom utskottet, att man skulle bifalla den föreliggande motionen, och jag gjorde äfven inom utskottet ett sådant yrkande. Men då jag icke fick understöd af någon af utskottets ledamöter, så ansåg jag mig icke böra anmäla min reservation, och jag gjorde det dessutom af ett annat skäl, nemligen det att det inom utskottet upplysts, att det knappast förefunnes några svårigheter i föreliggande fall. Jag må säga för min del, att jag anser att det icke kan vara någon risk att bifalla motionen, ty förefinnas icke några oegentligheter, så gör det ingenting, om motionen bifalles, och den kommer ju för öfrigt alltid att lägga hinder i vägen för inträffandet af sådana oegentligheter, som motionären påpekat. Men då nu så är, att hvarken motionären påvisat några nämnvärda oegentligheter, och att ej heller inom utskottet någon hade kännedom om några sådana, och inom kammaren ingen af de talare, som haft ordet, ännu påpekat några speciella oegentligheter, så synes det mig som, då det nu lider mot slutet af riksdagen, man för närvarande kunde nöja sig med att afslå motionen. Jag har för min del starka sympatier för motionen, men jag tror i likhet med vice ordföranden i bevillningsutskottet, att det i alla fall icke blir något resultat, och att man kan vinna lika mycket genom att framkomma med motionen ett annat år och då måhända hafva litet mera uppgifter om de faktiska förhållandena i denna fråga.

Jag skall alltså be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ljungman: Jag skall vidhålla yrkandet om återremiss. Ty äfven om det icke leder till någon annan påföljd, så utgör det dock en opinionsyttring från kammarens sida, och syftet med motionen är verkligen af den beskaffenhet, att det förtjenar en sådan uppmuntran.

Herr Svensson i Rydaholm: Som jag instämde i herr Ljungmans första yttrande, och han nu återtagit sitt då gjorda yrkande, så skall äfven jag be att få instämma i hans senaste yrkande om återremiss.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Sedan det framtälda yrkandet på bifall till motionen återtagits, återstodo allenast två yrkanden, nemligen *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på ärendets återförvisande till utskottet för förnyad behandling. Herr talmannen gaf propositioner på hvarterdera

af dessa yrkanden, och blef dervid utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 6.

*Ang. utredning
rör. utfär-
dande af all-
mänt brän-
vinsförbud.*

Herr *Edvard Thermænius* hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 152, uti hvilken femton andra ledamöter af kammaren instämt, föreslagit,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t skyndsamt låta verkställa och för Riksdagen framlägga en utredning om, på hvilka grunder och efter huru lång tids förlopp all tillverkning och försäljning af destillerade alkoholhaltiga vätskor för andra än medicinska och tekniska ändamål må kunna vara helt och hållet förbjuden.

Under förevarande punkt hemstälde emellertid utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Thermænius* begärde ordet och yttrade: Ehuru jag tror, att den föreliggande motionen icke kommer att till någon Riksdagens åtgärd föranleda, så har jag dock icke kunnat underlåta att begära ordet. Och detta beror förnämligast derpå, att jag fått till mig öfverlemnad en skrifvelse, hvars hufvudsakliga innehåll finnes omförmäldt i motionen, men som, mot hvad som eljest i utskottsbetänkandena plägar vara vanligt, der icke finnes på minsta sätt refererad, ja, icke ens med en hänvisning antydd. Då jag, som jag tror på goda grunder, icke vågar antaga, att kammarens ledamöter under denna bråda tid gifvit sig tid att framsöka och genomläsa motionen n:o 152, så skall jag tillåta mig upprepa de femton rader, hvilka jag ur den nämnda skrifvelsen citerat, och hvilka synas mig vara värda en plats icke allenast i bihanget till Riksdagens protokoll, utan också i protokollet sjelft. Dessa rader lyda så: »Då endast ett nyktert folk kan respektera landets lagar, frukta Gud och ära Konungen, så tränger sig med magt fram hos hvarje sann fosterlands- och nykterhetsvän den frågan: huru länge skall rusdrycks-handteringen, sådan den hittills i näringsfrihetens namn och under lagens skydd bedrifvits, få fortfara inom vårt älskade fosterland? — För hvar och en, som med vaket sinne aktgifver på rusdryckernas verkningar, är det utan tvifvel klart, att moraliskt och ekonomiskt förderf följa dem i spåren. Fattigdom och brott, mödrars och barns tårar och förbannelser hafva varit deras ständiga följeslagare. Hos det folk, som i nödens tid och farans stund varit landets värn och tronens stöd, förderfva de karakteren och tillintetgöra den moraliska kraften. Derigenom befordra de ock i mycket hög grad den närvarande tidens omstörtningrörelser, som skaka staterna och förorsaka regeringarne mycket bekymmer.»

Dertill har jag i motionen fogat följande, som jag också skall tillåta mig anföra:

»För sådana ord, uttalade från sådant håll och på sådant sätt, kunna de lagstiftande myndigheterna icke, utan att ådraga sig

Ang. utredning
rör. utfär-
danle af all-
mänt brän-
vinsförbud.

(Forts.)

moraliskt ansvar, i längden tillsluta sina öron. Man kan säga, att det vore sann, verklig konservatism, att det vore egnadt att bevara vårt folk och dess frihet att liberalt gå dessa önskingar till mötes. De ådagalägga nemligen en omsorg om fosterlandet, som är värd ett bättre omdöme och ett annat svar än det, som ännu så ofta kommer dem till del.»

Af de vid 1887 års majriksdag af dess bevillningsutskott mot en liknande motion anförda tvenne skälen, har bevillningsutskottet i år endels uppgifvit det ena, det ekonomiska skälet. Utskottet håller nemligen före, att det »ur synpunkten af landets ekonomiska förhållande skulle låta sig göra att förbjuda all tillverkning och försäljning af destillerade, alkoholhaltiga vätskor för andra än medicinska och tekniska ändamål.»

Jag anser mig böra konstatera detta medgifvande af bevillningsutskottet, enär det bekräftar den af mig i motionen uttalade förmodan, att rusdryckernas Carthago ändock till sist skall falla. Jag anser nemligen detta medgifvande af denna Riksdagens delegation såsom en ganska betydande bräcka i den gyllne muren, icke såsom ett förhastadt ord utan all mening.

Men ännu kvarstår för utskottet det otillrädliga ingreppet i den enskildes själfbestämningsrätt, bestående deruti, att han skulle »förbjudas förtära spritdrycker». Härvid är dock att märka, att detta icke ingår i motionens syfte. Hvad den enskilde för medicinska ändamål behöfver af destillerade alkoholhaltiga vätskor, skulle ju alltjemt stå honom till buds. Den synpunkt, som för nykterhetsvännerna vid deras arbete är den bestämmande, är, såsom jag förut påvisat, det sedliga, sociala och ekonomiska förderf, som rusdryckerna föra med sig och som ligger i öppen dag för en hvar, som vill se. Och det är utan tvifvel mera berättigadt att medelst lagstiftningen begränsa tillverkningen af och handeln med det mångtusenden förderfvande alkoholgiftet, som med sin tjusande magt så hårdt binder sitt en gång fattade rof, än det är att reglementera för, begränsa, ja, till och med söka helt och hållet förbjuda arbeten, hvilka dock hafva till uteslutande syftemål att gagna. Jag syftar härmed på en motion, som för någon tid sedan behandlades i kammaren, om förbud för tillverkning af fosfortändstickor.

Om jag icke är allt för illa underrättad, så finnas inom denna kammare framstående män, hvilka, utan att direkt stå i nykterhetsvännernas led, dock med dem nogsamt inse, att man icke kan komma ifrån detta ständiga lappande på bränvinslagstiftningens klädnad, förr än man kommer derhän, att dräkten göres helt ny och dertill just sådan, som jag i min motion tillåtit mig antyda. Men deras antal, som hysa denna mening, behöfver nog ännu genom nykterhetsvännernas arbete väsentligen förökas, innan Riksdagen kommer att besluta att hos Kongl. Maj:t beställa denna nya dräkt.

Emellertid beder jag om benägen ursäkt för att jag, på det landets nykterhetsvänners må veta, huru stora sympatier förslaget har inom Andra Kammaren, icke allenast yrkar bifall till motionen

utan också sedermera kommer att anhålla om att få besvära kam- *Ang. utredning*
maren med en votering. *röv. utfär-*
lande af all-
mänt brän-
vinsförbud.

Vidare anförde:

Herr J. H. G. Fredholm: Då vid 1887 års riksdag förelåg en motion af likartadt innehåll med den föreliggande, tog jag mig friheten inlägga en allvarlig protest, mot alla sådana öfverdrifter i lagstiftningsväg, hvarom en motion sådan som denna bär vittne; och då jag fortfarande är af samma åsigt som då, skall jag taga mig friheten att på de skäl, som bevillningsutskottet anför, få yrka afslag å herr Thermoenii motion och bifall till den af utskottet gjorda hemställan.

Herr Olsson i Mårdäng: Då jag i den föreliggande frågan hyser samma uppfattning som motionären, skall jag be att i korthet få angifva motiven därför. Motionären omnämnde i sitt anförande en skrifvelse, som delvis hade föranlett honom att inom Riksdagen väcka denna motion. Jag har visserligen icke fått någon sådan skrifvelse. Men då jag förra året kom hem från Riksdagen, fick jag ungefär samma fråga som en f. d. ledamot af denna kammare, som nu finnes i Första Kammaren, för åtskilliga år sedan fick, då han kom hem till sin hemort. Det torde vara mer än en af herrarne, som hört det, och kanske de allra fleste läst det. Han blef tillfrågad: hvarför är den svenska Riksdagen rädd att gå litet hårdare åt bränvinet? Hvad gören I på riksdagen för att få bort detta olycksaliga gift från vårt land? Alldeles samma fråga fick jag, då jag kom hem härifrån förra året. Det är ett af motiven, hvarför jag dristat att teckna mitt namn under en sådan motion som denna.

Det andra skulle jag kunna sammanfatta i följande. Jag har flera års tid varit i tillfälle att i min ringa mån medverka till hvad som nu allmänt erkännes vara det allra bästa sättet att föra vårt folk ur dryckenskapens elände, nemligen att dervid beträda öfvertygelsens väg, eller söka att på den vägen vinna hvad man åsyftar. Resultatet af denna verksamhet ligger ju i öppen dag icke minst inom vår Riksdag, och jag är mycket villig att erkänna det goda, som blifvit gjordt i detta hänseende. Men den erfarenheten har, så att säga, trängt sig fram, att lagstiftningen måste blifva något kraftigare.

Det finnes, om jag så får säga, två kategorier bland vårt folk, som behöfva ett skydd i detta hänseende. Den första kategorien vill jag kalla de förfallne drinkarne eller sådana, som 7, 8 å 10 gånger afstått från bruket af rusgifvande drycker, men de hafva lika många gånger dukat under för begärelser, som varit dem öfvermåttiga. Den andra kategorien är den uppväxande ungdomen, och för dess skull anser jag mest nödigt, att ett förbud mot rusdrycker införes. Det är sannerligen mycket sorgligt att se, att i synnerhet den manliga, men ofta nog äfven den qvinliga delen af vår ung-

Ang. utredning
rör. utfär-
dande af all-
mänt brän-
vinsförbud.
(Forts.)

dom råkat i detta gruffiga slafveri, innan de ännu blifvit fullvuxna eller kommit till myndig ålder, ja, det är icke alls sällsynt att ynglingar, som nyss slutat sin nattvardsläsning, hängifva sig åt bruket af starka drycker. Huru man än söker att på allt sätt upphjelpa vårt folk och i synnerhet vår ungdom, måste man å andra sidan medgifva, att ofantligt mycket af hvad som göres går förloradt i bränvinsfloden.

Jag vill äfven påpeka hvad professor Ribbing yttrar i en af de småskrifter, som regering och Riksdag låtit sprida i landet, nemligen att så länge man låter denna bränvinsflod härja i landet, är allt, som göres för att lösa den sociala frågan i vårt land, endast palliativmedel. Detta synes mig mycket beaktansvärdt just därför, att statsmagterna hafva erkänt det rigtiga deri genom att de låtit sprida denna skrift bland folket. Dessa småskrifter hafva likväl enligt mitt förmenande verkat mycket, som icke är godt, genom att i mörka färger skildra rusdryckseländet, ty mängen, som icke reflekterar närmare på saken, tänker, att, då statsmagterna hysa de åsigter, som uttalas i dessa skrifter — hvilket är en förutsättning för deras utgifvande — hvarför tillgripas icke kraftigare åtgärder mot dessa drycker, som välla så mycket ondt?

Flere talare, som under förra årets riksdag uppträdde i nykterhetsfrågan, medgäfvö, att det mål förevarande motion äsyftar »en gång måste komma». Det tror jag skall blifva till många olyckliges räddning. Jag vill också säga att, om jag för uttalande af dessa åsigter kommer att räknas till fanatikerna, skall jag icke känna mig i minsta mån besvärad deraf. Ty min innerligaste öfvertygelse är, att svenska folket i allmänhet och särskildt de, som bo i min hemtrakt, önska känna Riksdagens mening om och när ett förbud mot rusdrycker kan komma till stånd. Detta är ju också hvad som i motionen begäres.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan sluta med att yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Waldenström: Det är i afseende på bränvinsfrågan två förslag gjorda till Riksdagen i år, som hafva det gemensamt, att de sätta yxan till roten. Det ena är förslaget om indragande till statsverket af kommunernas vinst af bränvinshandteringen, det andra är den motion, som herr Thermanius väckt och som flere andre, deribland äfven jag, underskrifvit. Jag tänker, att litet hvar af herrarne känna på sig, att båda dessa motioner skola slutligen gå igenom trots det motstånd de ännu i åtskilliga år komma att röna. Att tala om ett fullständigt bränvinsförbud kan ju synas orimligt nu. Men jag tänker, att om några år skall det icke synas så orimligt. Då man började yrka förbud mot husbehofsbränningen, ansågs detta alldeles för orimligt. Det skulle obehörigt ingripa, menade man, i landtmannens rätt att sköta sitt jordbruk, hans rätt att huru han behagade använda den spanmål, som jordbruket gaf o. s. v. Men huru det gick, började man tycka, att saken icke var så dum, och nu anser man den så klok, att om någon här väckte

förslag om återinförande af husbehofsbränning, så tror jag att icke en enda röst skulle höja sig till dess försvar.

Herr Fredholm sade, att vore alldeles orimligt att komma med sådana öfverdrifter i lagstiftningsväg. Jag kan för min enskilda del icke finna, att det är mera öfverdrifvet att sätta alkoholen inom girtskåpet, än att sätta opiet derinom. Allt, hvad man anfört mot det förra, skulle kunna sägas mot det senare.

Det hände för icke längesedan, att jag i den stad, der jag är hemma, hörde mitt namn ropas efter mig på gatan. Det var en arbetare. Han sade: »Är det icke möjligt, att vi kunna blifva af med denna förbannade dryck? Jag är en förfallen drinkare som många andra. Men jag skall säga herr Waldenström, att jag och mina likar äro alla af samma tanke som lektörn. Vi önska få bort denna dryck. Men så länge vi hafva den, kunna vi icke låta bli att supa. Vi hafva ingen karakter. Det finnes derfor ingen annan utväg för oss att slippa eländet, än att bränvinet helt och hållet tages ifrån oss.»

Jag tror att det icke skall dröja särdeles länge, innan svenska folket skall göra sitt kraf på bränvinsförbud så kraftigt gällande, att Riksdagen icke skall kunna stå emot det. För närvarande skall jag icke göra något yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Herr Thermænius begärde votering, hvilken ock försiggick enligt följande, nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller bevillningsutskottets hemställan i 6:te punkten af betänkandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit den af herr Thermænius i ämnet väckta motion.

Omröstningen utföll med 98 ja och 72 nej; och hade alltså kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs och bifölls lagutskottets memorial n:o 45, i anledning af kamrarnes återremiss af utskottets i 3 punkten af dess

utlåtande n:o 32 i anledning, bland annat, af Kongl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885 gjorda hemställen beträffande § 27 mom. 2 i nämnda lag.

§ 10.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 46, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 60 och 65 §§ utsökningsslagen den 10 augusti 1877.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 40, hade herr *Mallmin* föreslagit, att 60 § utsökningsslagen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Underrättelse, hvarom i 59 § sägs, skall för att anses giltig meddelas gäldenären genom utmättningsman, dock att, derest sådant med mindre kostnad för gäldenären kan ske, underrättelsen, af utmättningsmannen skriftligen utfärdad, bör delgifvas gäldenären genom denne närmast boende fjerdings- eller stämmingsman, hvilken det i så fall åligger att ofördröjligen till utmättningsmannen om underrättelsens delgifvande insända bevis.»

Under *punkten 1* af föreliggande utlåtande hemstälde dock utskottet, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan denna utskottets hemställen blifvit uppläst, anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Under de 15 år, utsökningsslagen varit gällande, har erfarenheten visat, att utsökningsskostnaderna hafva kommit att stiga högst betydligt i utsökningssmål. Flere gånger hafva förslag väckts derom att söka nedsätta eller minska dessa utsökningsskostnader, hvilka förslag dock icke ledt till någon Riksdagens åtgärd. Detta utskottets utlåtande, som nu föreligger till behandling, innehåller ett förslag af motionären derom, att man åtminstone måtte nedsätta utsökningsskostnaderna i en del, nemligen meddelelsekostnaden angående en förestående utmätning. Utskottet har afslagit denna motion på sådana skäl, som jag för min del icke tycker äro några skäl för afslag. Motionären har föreslagit, att det nu möjligtvis många gånger använda skriftliga sättet att delgifva en blifvande utmätning skulle begagnas för att förekomma den stora kostnad det har med sig, då utmättningsmannen med vittne reser till utmätningssället för att tillkännagifva, att han den och den dagen kommer att förrätta utmätning.

Såsom skäl för sin hemställen om afslag anför utskottet, att, för den händelse motionärens förslag skulle bifallas, detta komme att förorsaka större kostnader, än hvad hittills varit fallet vid sådana meddelelser. Jag tror emellertid, att utskottet har missuppfattat motionärens förslag, ty afsigten med förslaget är väl den, att man hädanefter skulle komma att i regel använda det skriftliga meddelelsesättet, hvilket nu möjligtvis är undantag; och i och med detsamma är det alldeles gifvet, att kostnaderna skulle bli mindre än de för närvarande äro, då utmättningsmannen sjelf jemte

vittne reser till gäldenärens hemvist för att verkställa delgifningen. Man kan tänka sig, huru höga utsokningskostnaderna understundom kunna bli, då man besinnar, att först, då delgifning skall ske af en erhållen resolution, resa tvenne stämmingsmän ofta nog ganska långa vägar för att verkställa denna delgifning; vidare, när domen fallit, reser utmätningssmannen med ett vittne och tillkännagifver för gäldenären, att utmätningen en viss dag kommer att verkställas, och slutligen reser han ånyo jemte vittne för att verkställa den förebådade utmätningen. Allt detta förorsakar kostnader, som verkligen till en stor del äro obehöfliga; och jag tror, att något bör göras för att nedbringa dessa kostnader.

Jag vill äfven erinra derom, att vi den 19 mars här i kammaren behandlade ett förslag om att nedsätta kostnaderna i utsokningsmål på sådant sätt, att det skulle bli den närmast förrättningsstället boende stämmings- eller fjerdingssmannen, som borde biträda vid utmätningen, i stället för att, såsom nu ofta är fallet, ganska aflägsset boende stämmings- eller fjerdingssmän dervid biträda. Detta förslag var tillstyrkt af det tillfälliga utskott, som behandlat detsamma, och bifölls här i kammaren efter en kort diskussion. I full harmoni med detta förslag står det nu af motionären framställda, som emellertid gäller en annan del af utsokningsproceduren. Jag tror derför, att kammaren skulle handla konsekvent, om den bifölle motionärens föreliggande förslag.

Det är ju möjligt, att redaktionen af detta förslag icke är af motionären så lyckligt vald, och det är väl hufvudsakligen denna omständighet, på hvilken lagutskottet stöder sin hemställan om afslag. Motionären har emellertid i sin framställning lemnat utskottet full frihet att omredigera förslaget med bibehållande af det i motionen angifna syfte; men detta synes utskottet icke hafva beaktat, då det hemställer om afslag på grund af den redaktion, som motionären gifvit sitt förslag.

Jag skall, till den kraft och verkan det kan hafva, yrka bifall till motionärens förslag, för att vid en kommande riksdag, då möjligtvis förslag i samma syfte kommer att väckas, ha min rätt bevarad att äfven då understödja detta förslag.

Häruti instämde herrar *Mallmin*, *Bruse* och *Bromée*.

Herr Lilienberg yttrade: Det förhåller sig onekligen så, att kostnaderna i utsokningsmål ofta äro ganska dryga. Hvad emellertid det föreliggande förslaget beträffar, har lagutskottet uttalat sitt ogillande af det sätt att gå till väga, som motionären åberopat, och som synes vara, hvad som egentligen föranledt motionen. Hvad förslaget i öfrigt angår, bör man betänka, att det alltid måste vara utmätningssmannen, på hvilken ansvaret hvilat för att den ifrågakvarande underrättelsen behörigen meddelas gäldenären. Det går icke an att lägga detta ansvar på en fjerdingssman och ännu mindre på en stämmingsman. Nu har utskottet sagt, att, om motionärens förslag bifölles, detta kunde leda till förvecklingar och mindre

lämpliga förhållanden, och dermed syftar utskottet bland annat derpå, att det kan hända, att den fjerding- eller stämmingsman, som är närmast gäldenärens hemvist boende, alldeles icke är lämplig att fullgöra det uppdrag, som han sålunda skulle få. Det kan också hända, att om utmätningssmannen skrifver till denne närmast boende fjerding- eller stämmingsman med anmodan att verkställa en dylik delgifning, så är denne af andra göromål förhindrad.

Med ett ord sagdt och framför allt på grund deraf, att det är utmätningssmannen, som bär ansvaret för att underrättelsen riktigt meddelas, anser jag att utskottet haft skäl för sitt afstyrkande af motionen, och jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes icke. Efter det herr talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Efter föredragning vidare af *punkten 2*, deri utskottet hemställt, att en inom Andra Kammaren af herr *O. Olsson* från Stockholm väckt motion, n:o 108, om ändring af 65 § utsökningslagen, icke måtte vinna Riksdagens bifall, begärdes ordet af

Herr Olsson från Stockholm, som anförde: Att min motion är behjertansvärd, derom bör väl icke finnas mer än en mening; men som lagutskottet utan meningsskiljaktighet har afstyrkt densamma, vill jag icke upptaga kammarens tid med att anföra några nya skäl för min framställning. Jag lofvar emellertid att vid en kommande riksdag framkomma med densamma i ny form, men vill icke göra något yrkande vid detta tillfälle.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.

Slutligen företogs till behandling lagutskottets utlåtande n:o 47, i anledning af väckta motioner om ändrad lagstiftning rörande äkta makars egendomsförhållanden.

Uti ifrågavarande ämne hade inom Andra Kammaren väckts tre särskilda motioner, nemligen n:o 43 af herr greve *H. E. G. Hamilton*, n:o 93 af herr *Magnus Höjer*, med hvilken herrar friherre *A. E. Nordenskiöld*, *Christian Lovén*, *Curt Wallis* och *Olof Olsson* från Stockholm förklarar sig instämma, samt n:o 94 af herr *Nils Hanson* i Berga.

Den sistnämnde hade i sin motion föreslagit:

»att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i 10 kap. 2 § giftermålsbalken, att hvad om makars ömse-

sidiga giftorätt i fast egendom redan gäller för stad måtte blifva gällande äfven för landet.»

Ang. ändrad lagstiftning rör. äkta makars egen- domsförhål- landen.
(Forts.)

Under *punkten 1* af föreliggande utlåtande hemställde emellertid utskottet, att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Emot denna utskottets hemställan hade herrar *Anderson* i Tenhult och *Näslund* reserverat sig, och ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen.

Efter föredragning af *punkten* anförde:

Herr *Hanson* i Berga: Herr talman! Då lagutskottet afstyrkt bifall till nu föreliggande, af mig väckta motion, ber jag att derom få säga några ord. För min del kan jag ej annat se, än att likställighet i allt borde vara rådande i fråga om äkta makars egenomsförhållanden, och att en ändring i lagen derom, på sätt jag i min motion antydt, vore en följdriktig konsekvens, påkallad af de stadganden, som nu gälla; ty fasthåller man den principen, att egenomsgemensamhet bör råda icke allenast i fråga om lös egendom, utan äfven hvad beträffar fastighet på landet, som af makarne under äktenskapet förvärfvas, då borde denna princip icke omintetgöras, der åtkomsten sker på annat sätt.

Lagutskottet, hvilket såsom skäl för sitt afstyrkande gjort den mening till sin egen, som 1862—63 års Riksdags lagutskott med stöd af lagkomiténs uttalade uppfattning yttrat, synes emellertid ej hafva fäst sig vid den omständigheten, att detta yttrande afgifvits med hänsigt till den då gällande, men sedermera afskaffade börsrätten; ty att nu säga, att man genom att undantaga viss egendom från samhälligheten afskar alla anspråk af den ena makens skyldemän på sådan egendom, eller att makarne svårligen med likgiltighet skulle kunna föreställa sig möjligheten, att deras egendom kunde omedelbarligen frångå dem sjelfva för att öfverflyttas till personer i annan släkt, är väl i förevarande fall icke lämpligt. Jag kan åtminstone icke fatta, hvilka anspråk ena makens skyldemän nu kunna hafva på sådan egendom.

Utskottet vill vidare låta förstå, att en så beskaffad utsträckning af egenomsgemenskap skulle vara, icke ett steg framåt, utan fast hellre ett steg tillbaka i utvecklingen; men om så är, då måste kongl. förordningen af den 19 maj 1845 äfven vara ett steg i bakåtgående riktning, och har icke utskottet andra skäl att tillgå än de, som i betänkandet andragas, så synas åtminstone icke dessa vara synnerligt öfvertygande. För mig har den omständigheten varit bestämmande, att om t. ex. mannen i boet inför enskild fastighet på landet, och hustrun inför motsvarande valuta af annan natur, följer deraf, att då den ömsesidiga giftorätten dem emellan faktiskt inträder vid och genom vigseln, så förlorar hustrun hälften af hvad hon infört, men får ingen del i mannens egendom; och detta kan jag ej finna vara rättvist, ehuru lagutskottet synes

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.
(Forts.)

fatta saken så. Jag vet väl, att makar genom testamente under sammanlefnaden kunna reglera dessa förhållanden; men det har dock understundom sina svårigheter, och säkert är, att mer än en hustru under nu rådande förhållanden med oro motser möjligheten, att hon en dag skulle kunna bli enka, och jag hyser den uppfattning, att det nära förhållandet, i hvilket makar stå till hvarandra, gör det önskvärdt för dem, att deras gemensamma intressen, äfven då det är fråga om fastighet på landet, varda genom lag betryggade.

Herr talman! Då jag af de reservationer, som bifogats betänkandet, finner, att jag icke är så alldeles ensam om min mening, skall jag be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Häruti instämde herr *Carlsson*.

Herr Näslund yttrade: Då utskottet afstyrkt motionen i fråga, har jag icke kunnat biträda det slut, hvartill utskottet kommit, utan anmält min reservation. Säga hvad man vill, tror jag, att det vore en rättvis lagstiftning, att makarne hade all egendom gemensam; och för att åberopa ett skäl, som för mig varit af synnerlig vikt, skall jag be att få uppläsa en liten del af presidenten Bergs reservation vid nya lagberedningens förslag om förändrad lagstiftning i fråga om äkta makars inbördes egendomsförhållanden. Herr presidenten säger i detta sitt yttrande: »Egendoms-gemenskap makar emellan har af mig alltid ansetts, väl ej såsom ett oundgängligt vilkor för, men dock såsom en naturlig följd af ett sant och verkligt äktenskap. Skilda ekonomiska intressen och deraf mången gång härflytande tvister om »mitt» och »ditt» äro ej egnade att befrämja äktenskapets ändamål, och en förening emellan en rik man och en fattig qvinna, hvilken senare väl till en tid af mannen tillåtes att dela hans öfverflöd, men vid föreningens upplösning måste tomhändt lemna det rika boet för att återgå till sin förra fattigdom, synes mig mera likna ett konkubinät än ett äktenskap. — »Hustrun följde mannens stånd och vilkor», heter det i 9 kap. 1 § giftermålsbalken, och att äkta makar böra såväl i ekonomiska som andra afseenden med hvarandra dela ljuft och ledt, tror jag också bäst öfverensstämman med det allmänna föreställningssättet hos oss», o. s. v.

Till följd derutaf skall jag endast be att få yrka bifall till herr Nils Hanssons motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr *Olsson* i Frösvi instämde med herr Näslund.

Vidare anförde:

Herr *Petersson* i Brystorp: Herr Nils Hansons motion anser jag för min del hafva mycket skäl för sig, och genom att bifalla densamma skulle man efter mitt förmenande förekomma oskäligt många

rättegångar, som nu komma i fråga just till följd af den intrasslade giftorätten. Hvad är väl också naturligare, än att, då man och qvinna äro sammanvigda, de ega hälften hvar i all förmögenhet?

Lagutskottet har utgått från den synpunkten, att fast egendom bör bibehållas uti släkten. Detta är nu ett mycket gammalt lagstadgande, det äldsta kanske, som finnes i detta hänseende. Emellertid har på senare tiden denna uppfattning, att fast egendom bör bibehållas uti släkten, fått betydligt maka åt sig, och den fria dispositionsrätten öfver fast egendom fått en större utsträckning. Det är kända saker, att före år 1810 ingen ofrälse man fick besitta frälsejord, och att före år 1857 ingen egde att genom testamente bortgifva ärfd fastighet å landet, hvilka bestämmelser emellertid nu äro upphäfd. Jag kan icke heller finna, hvarför man skall fästa så stort afseende just vid den förmögenhet, som består i jord-egendom; ty för penningar kan man få köpa jord, och har man någon jord att sälja, får man penningar för den; och på grund häraf anser jag, att några undantagsförhållanden icke böra förekomma i fråga om jordegendom.

Man har talat om, att ett testamente kan förorsaka, att fast egendom går öfver från en släkt till en annan. Jag ber härvid att få påpeka, att det redan nu förhåller sig så, att ärfd fast egendom äfven genom arf kan öfvergå till en annan släkt. Om nemligen i ett äktenskap den ena maken, som ärfvt fastighet, dör och lemnar barn efter sig, så ärfva ju barnen denna fastighet. Men om sedan barnen dö, så ärfver den efterlevande maken den fasta egendomen, oafsedt att den icke förut tillhört denne efterlevande makes släkt. Detta innebär ju ett undantag från den principen, att fast egendom bör bibehållas i släkten.

Lagutskottet har här aberopat ett uttalande af lagkomitén, hvilket lyder: »När bolaget emellan makarne uppkommer, är det icke egentligen sjelfva de ömsesidiga insatserna, som böra sammanblandas, utan det är förkofringen eller hvad under äktenskapet förvärfvas, som skall utgöra det samfälda boet.» Men hur ställer det sig icke mängen gång med dessa insatser? Jag vill framdraga ett exempel. En person köper en fast egendom för 20,000 kronor, men har sjelf icke mer än 10,000 kronor att betala den med. Så gifter han sig kort derpå och får med sin hustru 10,000 kronor, hvarmed skulden i fastigheten gäldas. Det synes nu, som om de borde ega hälften hvar i denna fastighet, men hur kan det i sjelfva verket gå med den saken? Kort derpå kanske mannen dör, och då blir det arfskifte, hvarvid fastigheten tillfaller mannens arfvingar, under det att hustrun kanske blir alldeles lottlös; ty, som vi veta, gäldas boets skulder af den lösa egendomen, och först om denna ej räcker till, får någon del af den fasta egendomen för sådant ändamål användas. Flera dylika förhållanden kunna påvisas. Om t. ex. föräldrar vilja gifva en af sina döttrar, som är gift, en fast egendom, så utfärda de ett gåfvobref och föreskrifva i gåfvobrefvet, att egendomen skall tillhöra henne. Ja, det har t. o. m. kanske utfärdats fastebref, och man vet icke annat än att fastig-

Ang. ändrad lagstiftning rör. äkta makars egen-domsförhållanden.
(Forts.)

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.

(Forts.)

heten är hustruns enskilda tillhörighet. Men hvad händer? Den andra maken dör, och det blir arfskifte, hvarvid gåfvobrevet skall skärskådas. Då saknas i gåfvobrevet den erforderliga lydelsen: »Med vilkor att fastigheten den ena maken enskildt tillhöra skall.» Fastigheten anses sålunda för gemensam egendom, och den, för hvilken gåfvan egentligen var afsedd, går miste derom till följd af okunnighet om gällande bestämmelser och genom den invecklade lagstiftningen. Om dessa förhållanden så förändrades, att makarne hade giftorätt till hälften hvar i all egendom på landet så väl som i staden, så skulle alla dessa oegentligheter upphävas och, som jag nämnt, oskäligt många rättegångar inbesparas. Jag vill uppmana de herrar, som icke känna till saken förut, att gå ned i biblioteket och studera Naumanns och Holms juridiska tidskrifter, hvaraf de skola finna, att det är med förhållandena fullt öfverensstämmande, att oskäligt många rättegångar förekommit just i fråga om giftorätten.

Sedermera har utskottet hänvisat till äktenskapsförordet. Jag vet icke, hur det förhåller sig med äktenskapsförordet på andra håll, men i min trakt anses det för genant att upprätta ett sådant, just af det skäl, att något sådant icke kommer i fråga, annat än i sådana fall, då fästmannen under sin ungarstid satt sig i så stora skulder, att man fruktar, att deras gäldande skulle medtaga hustruns egendom. Under sådana förhållanden upprättas äktenskapsförord just för att åstadkomma, att hustrun icke behöfver betala de skulder, som mannen enskildt före äktenskapets ingående åsamkat sig. Men om mannen under äktenskapet sätter sig i skuld, så skyddar icke äktenskapsförordet, utan i sådant fall går äfven den egendom, som äktenskapsförordet afser, till skuldernas gäldande. Jag vill med ännu ett exempel belysa, huru förhatliga äktenskapsförord i allmänhet äro. Jag blef sjelf en gång kallad till ett ställe för att upprätta ett äktenskapsförord vid ett förestående giftermål. Der var då fadern till flickan lika mån om, att icke förmögenheten skulle gå från släkten, som nu lagutskottet har varit i fråga om den fasta egendomen. Han hade därför uppgjort ett förslag, enligt hvilket hans dotter skulle ha enskild egendom, i hvilken den blifvande maken icke skulle få någon giftorätt. Men då sade denne, som var en mycket hygglig och ordentlig karl: »Ja, har ni sådant misstroende till mig, så att ni icke tror mig om att kunna värda min hustrus egendom, utan genast vill sätta mig under förmyndare, så afstår jag från det tilltänkta giftermålet.» Nåja, det fick anstå med förordet, och äktenskapet kom till stånd.

För att återkomma till frågan om testamente, är det fullkomligt sant, att mycken fast egendom på detta sätt går från den ena släkten till den andra. Men hvilket värde bör tillmätas ett testamente? Ett sådant kan upprättas den ena dagen och göras ogiltigt den andra. För att få ett *testamente* upphäfdt makar emellan behöfver man icke en gång resa halfvägs till Köpenhamn, ty detta går mycket väl för sig i hemorten!

På grund af de skäl, som jag här anført, anhåller jag om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.
(Forts.)

Herr Lilienberg: Herr talman! Jag skall be att få återropa de skäl, som utskottet anført för sin hemställan om afslag. Det kan ju icke hjälpas, att det verkligen *är* så, att denna motion af herr Nils Hanson går rakt emot den rigtning, som reformarbetet på detta område tagit sedan lång tid tillbaka.

Det var en talare, som stödde sig på den åsigt, som en framstående ledamot af nya lagberedningen i denna fråga uttalat. Denne ledamot föreslog verkligen, att all egendom skulle vara för makarne gemensam; men han tillade någonting, som motionären icke har ifrågasatt, nemligen att hvardera makan skulle ensam förvalta och råda öfver all egendom, som den fört med sig i boet, och att mannen, förutom hvad han sjelf fört i boet, endast skulle råda öfver hvad makarne kunde gemensamt förvärfva.

Jag skall icke upptaga tiden vidare, utan endast yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Höjer: Herr talman, mine herrar! Med afseende på arbetet för bestämmande af makars egendomsrättsliga ställning har, som bekant, under de sista 30 åren en dubbel uppfattning gjort sig gällande. Enligt den ena uppfattningen, som delas af alla dem, som äro på detta område liberala, bör reformarbetet gå ut på en inskränkning för att slutligen vinna ett upphäfvande af giftorätten och ett införande af säregendom med den gemensamma, kommunikabla egendomen såsom ett undantag på grund af äktenskapsförord eller testamentarisk disposition och slutligen såsom en följd af detta naturligtvis ett fullständigt upphäfvande af mannens målsmanskap. Enligt den andra uppfattningen bör det gå, som motionären föreslagit, eller i alldeles motsatt rigtning, d. v. s. all egendom bör slutligen göras kommunikabel, giftorätten bör utsträckas så långt som möjligt, och säregendom bör framgå såsom resultat af äktenskapsförord eller testamentarisk disposition. Nu förhåller det sig så, att de, som hysa denna uppfattning, sönderfalla, såsom lagutskottets aktade vice ordförande nyss antydde, uti två skilda grupper: en mycket konservativ, för att icke säga reaktionär, höger och en relativt liberal, emellanåt *mycket* liberal, venster. Enligt den uppfattning, som hyses af den konservativa gruppen, och till denna hör utan tvifvel den högt aktade motionären, skall förhållandet inom äktenskapet vara sådant, att mannens målsmanskap och förvaltningsrätt öfver boets egendom kvarstår med derutaf följande omyndighetstillstånd för hustrun. De liberala bland dem, som yrka på egendomsgemenskap, hylla återigen, såsom herr Lilienberg nyss nämnde, den uppfattningen, att det i hufvudsak skall vara en gemensam förvaltning af det samfälda boet, med ett inskränkande först och slutligen ett fullständigt upphäfvande af mannens målsmanskap. Denna liberala mening har framhållits på juristmöten inom de skandinaviska länderna, den har burits fram af en

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.

(Forts.)

juris professor vid Upsala universitet, och den har en anhängare uti en reservant inom nya lagberedningen, nemligen den högt aktade presidenten Berg, ehuru han i sin reservation förklarar, att han biträdt denna åsigt först efter mycken tvekan.

Nu skulle jag för min del hafva varit böjd att biträda det af motionären framställda förslaget, uti hvilket herr Petersson i Brystorp och andra instämt, om de hade anslutit sig till den liberala fraktionen af dem, som önska en egendomsgemensamhet mellan man och hustru; men jag har icke uti herr Nils Hansons motion kunnat spåra en tanke derpå, att i samma stund, som egendomen skall vara kommunikabel, så skall också förvaltningen af boet vara gemensam och mannens målsmanskap öfver hustrun upphöra. Nej, resultatet skulle nog bli det, att mannen inom äktenskapet blefve mycket mera enväldig pascha, än hvad han för närvarande är. Af Nils Hansons resonnement kunde jag förnimma, att han uti filantropisk afsigt väckt sin motion och att han tänkt på den orätt, som under vissa omständigheter skulle drabba hustrun uti äktenskapet. Men jag får uppriktigt bekänna min tro, att om man står kvar på den gamla ståndpunkten med afseende på förvaltningsrätten och målsmanskapet, så vore icke synnerligen mycket vunnet med att all egendom blefve kommunikabel; ty denna egendom beherskar och förvaltar mannen, och den stackars hustrun får åtnöja sig med, hvad en framstående rättslärare, som utvecklat dessa förhållanden, kallar en *hvilande samegendomsrätt*, som i många fall intet annat är än en chimär. Det händer dagligdags, att när mannen lägger sig ned och dör, så ser hustrun utaf denna sin s. k. egendomsrätt i sjelfva verket icke ens röken. Jag är fullkomligt oförmögen att inse, hvilka fördelar skulle beredas hustrun, hvars sak herr Nils Hanson säger sig föra, om man i detta fall trädde in på den reaktionära lagstiftning, som han och hans eftersägare i sjelfva verket förorda.

Det är på grund deraf, att jag så litet kan finna någon fördel för *hustrun* i den förändrade lagstiftning, som Nils Hanson med sitt förslag åsyftat, som jag, herr talman, anhåller att få yrka afslag å herr Nils Hansons motion.

För öfrigt vill jag bekänna, att jag icke kan vara med om en lagstiftning — äfven om den innehåller ett upphäfvande af mannens målsmanskap öfver hustrun och ett lika fördelande mellan man och hustru af förvaltningsrätten öfver boets egendom — som går ut på att göra all egendom kommunikabel. Jag kan icke vara det af det skäl, att en sådan lagstiftning torde vara alldeles omöjlig att få till stånd, helt enkelt därför, att den strider mot den rättsuppfattning, som i detta hänseende allmänt gjort sig gällande, icke allenast i Sverige, utan äfven i öfriga europeiska stater.

Jag vet icke något land, der lagstiftningen för den gifta qvinnan gått framåt, der den haft till syfte ett ytterligare fastslående af egendomens gemensamhet; den har tvärt om gått i alldeles motsatt riktning. Jag anser vidare, att en egendomsgemenskap äfven under liberala vilkor skulle föranleda åtskillig praktisk

oreda, och jag kan ej värja mig för den tanken, att denna egendoms-gemenskap, äfven vid likställighet mellan makarne, är mycket mera egnad att framkalla tvister mellan dem, än om man låter säregendom blifva regel. Jag vill för öfrigt, med hänsyn till ett under diskussionen fäldt yttrande, fästa uppmärksamheten derpå att, der denna säregendom finnes, genom lagbestämmelsen vanligen är förebyggdt, att, när mannen dör, hustrun kommer på bar backe. I de länder der man infört säregendom, såsom Ryssland, Frankrike och Italien, der har man äfven, om jag ej misstager mig, stadgat i lag en bestämd enke- eller enklingensrätt för den öfverlevande maken.

På grund af hvad jag anfört, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och afslag å motionen.

Herr grefve Hamilton: Jag begärde ordet med anledning af det anförande, som vi nyss hörde från östgötabanken. Den ärade representanten för Finspånge läns härads domsaga sökte bland annat genom ett exempel tydliggöra äktenskapsförordets olägenheter. Han uppgaf, om jag fattade honom rätt, att förslaget om äktenskapsförord i det särskilda fall, som han omtalade, föranledde, att fästmannen vägrade att ingå giftermålet på grund af det misstroende, som sålunda visades honom. Det förefaller mig egendomligt, att den ärade talaren kunnat framkomma med detta såsom ett stöd för herr Hansons motion. Genom ett bifall till denna motion måste nemligen den af den ärade talaren öfverklagade olägenheten endast ytterligare ökas. Jag kan ej heller tro att den ärade talaren vill förknippa den reform, han påyrkar, med ett upphäfvande af äktenskapsförordet. Jag kan icke föreställa mig, att han, som enligt hvad han sjelf framhöll med sitt yrkande åsyftar skydd för hustrun, skulle vilja gå in på att omtänksamma föräldrar, om de nödgas låta sin dotter gifta sig med en slösaktig man, beröfvas rätten att åtminstone genom äktenskapsförord skydda hennes egendom, så att hon icke sedan kommer i olycka.

Jag ber att få fästa den ärade talarens uppmärksamhet på att vi, som äro motståndare till herr Hansons motion och som önska att reformen skall gå i alldeles motsatt riktning, i fråga om äktenskapsförordet stå på alldeles samma ståndpunkt som den ärade talaren. Vi veta, liksom han, att äktenskapsförordet sällan kommer till användning så väl af den anledning, han sjelf framhöll, som äfven och ännu oftare därför, att blifvande hustrur draga sig för att visa hvad de anse vara ett misstroende mot mannen. Men just därför måste man vara betänkt på att skydda hustrun på annat sätt. Äktenskapsförord duger icke, emedan det icke användes. Man måste därför anordna det så, att hvad en omtänksam fader nu endast kan vinna genom äktenskapsförord, skall lagen utan äktenskapsförord göra till skydd för dotterns egendom. Det yttrades äfven af den ärade talaren, att om man läser Holms och Naumanns juridiska tidskrifter, skall man få se, huru många rättgångar, som uppstått i följd af sakernas nuvarande ordning. Ja, det är nog sant, men det beror ingalunda derpå, att giftorätt icke

Ang. ändrad lagstiftning rör. äkta makars egendomsförhållanden.

(Forts.)

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.

(Forts.)

eger rum i viss fastighet utan på att hela lagstiftningen angående egendomsförhållandena inom äktenskapet är så invecklad och har så många stridiga och oklara bestämmelser.

Så väl den ärade talaren som motionären utgå för öfrigt från att antaga det som en gifven sak, att egendomsgemenskapen är något, som ligger i äktenskapets väsen, men hvar står det skrifvet? Detta påstående härflyter, enligt mitt förmenande, ur en ytterst ytlig uppfattning af äktenskapet. Det är ju många länder, som icke hafva någon dylik bestämmelse, och i vårt land hafva vi af ålder icke haft det i fråga om fastighet å landet. Det är därför fullt riktigt, hvad 1862 års lagutskott yttrat, att man icke kan säga, att enligt svensk rätt egendomsgemenskapen på något sätt ligger i äktenskapets väsen.

Jag ber att få yrka afslag å motionen.

Herr Petersson i Brystorp: Jag vet icke, om jag, då jag förra gången hade ordet, uttryckte mig riktigt tydligt, men jag ville då gifva ett exempel, på hvad sätt man uppfattar äktenskapsförordet i min trakt.

Hvad som skall komma att stiftas i lag är icke godt för mig att säga, och troligen icke heller för den föregående talaren, och därför fäster jag mig blott vid hvad här faktiskt har förelegat. Att denna lagstiftning är i ett inveckladt skick, vill jag icke bestrida; men jag kan heller icke frångå mitt förra yttrande, att det vore väl, om makar hade giftorätt med hälften hvar äfven i fastighet. Med den nuvarande lagstiftningen händer det ofta, att den ena af två makar kommer att ruinera den andra. Om den ena maken har lösa pengar och den andra fast egendom, så kan det ju inträffa, att pengarne nedläggas i egendomen. Om nu mannen dör, så tillfaller egendomen hans arfvingar, och hustrun får ingenting. Finnes det barn, så blir ju förhållandet något bättre, ty då få ju de egendomen, och de skola draga försorg om föräldrarne. Men det finnes ju äfven barnlösa äktenskap, och i sådant fall går egendomen till mannens arfvingar, och de taga nog ut arvet till sista skärfven.

Hvad beträffar förslaget att makarne skulle sköta hvar sin egendom, kan jag icke förstå, huru det skulle kunna tillgå annat än efter vidtagande af en omfattande lagförändring. Arbetet för utvidgandet af hustruns rättigheter har fortskridit och gått framåt ganska mycket på den senare tiden. Men man bör väl icke låta det gå så långt, att hon får större rättigheter än mannen. Jag tycker, att de böra vara likställda med hvarandra, såsom förhållandet nu är. Om mannen misshushållar med egendomen, blir han satt under förmyndare, och med detsamma som förmyndare är förordnad, har hustrun rätt att söka boskildnad, och befinnes det då, att han förstört något af hennes egendom, så får hon den vid boskildnaden ersatt ur hans enskilda lott.

Men om nu hustrun och mannen hafva gemensamt bo, så kan det ju lika väl hända, att hustrun förstör af boets gemensamma

tillhörigheter. Slösaktiga fruar förekomma icke så sällan. Herrarne känna nog till ett gammalt ordspråk, som säger: »det förslår ingenting af hvad bonden kör in med oxen, när hustrun bär ut det med förklädet». Hvilka åtgärder skall man under sådana förhållanden vidtaga? Skall man måhända tillsätta särskild förmyndare för hustrun? Under sådana omständigheter borttages ju mannens målsmanskap. För min del kan jag alldeles icke förstå, huru ett äktenskap skulle gestalta sig under sådana förhållanden.

Jag vidhåller mitt föregående yrkande om bifall till herr Nils Hansons i ämnet väckta motion.

Herr grefve Hamilton: Ja, det är ju det enda skäl, man kan anföra för egendomsgemenskap, att i fall boet utgöres blott af sådan egendom, deri hustrun icke har giftorätt, hon vid mannens död skulle kunna blifva försatt på bar backe. Jag vill dock erinra derom, att vi fortfarande hafva qvar äktenskapsförordet och derjemte äfven testamentsrätten, af hvilka man kan begagna sig för att i sådana fall draga försorg om den efterlevande maken. Om detta icke anses tillräckligt, så kan man ju taga i öfvervägande, huru vida man icke bör införa en s. k. enkerätt, eller att viss del af boet må tillfalla enkan. Men icke finnes någon som helst anledning att på denna grund slå in på den väg, motionären föreslagit. Den skulle många gånger leda till alldeles motsatsen af hvad man dermed vill vinna.

Herr Olsson i Märdäng: Det kan nu icke hjälpas, att äfven jag befinner mig bland dem, som enligt herr Höjers åsigt äro reaktionäre i fråga om lagstiftning angående ändring af författningar angående egendomsförhållanden äkta makar emellan.

Jag anser, att hvad af motionären föreslagits är bättre än nu gällande bestämmelser, och därför yrkar jag bifall till motionen.

Till de skäl, som anförts dels af motionären och dels af en annan talare, ber jag få lägga ännu ett, hvars betydelse jag under mitt lif haft tillfälle att erfara.

Om vid äktenskapets ingående den ena maken eger en jord-egendom, så förblir egendomen enligt nu gällande lag dennes enskilda egendom. Men om under äktenskapets fortgång denna egendom förbättrats med t. ex. ett värde af 5,000 kronor, hvarifrån hafva då medlen till egendomens förbättring tagits? Jo, från den *gemensamma* egendomens tillgångar. Ty ingen lär väl vilja förneka, att icke egendomens afkastning i egenskap af lös egendom är gemensam. Om nu den af makarne, som icke egt något i fastigheten, dör, blir alldeles icke fråga om, att denna skall fördelas mellan den afidnes arfvingar och den öfverlevande maken. Men i fråga om de medel, som blifvit af gemensamma medel nedlagda för fastighetens förbättrande, huru skall väl rättvisligen förfaras med dem?

Innan jag i vintras reste upp till Riksdagen, hade jag såsom förmyndare att taga del af utredningen i en dylik fråga. Jag gick då upp till domhufvanden i orten och frågade, huru jag i

Ang. ändrad lagstiftning rör. äkta makars egendomsförhållanden.

(Forts.)

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.

(Forts.)

detta fall skulle bete mig. Svaret på min fråga lydde: »jag finner icke något annat vara rättvist, än att barnen måste hafva en ersättning, motsvarande hvad som af den affidnes medel och af de gemensamma medlen, belöpande på den affidnes andel, nedlagts i egendomen». Detta var det råd, jag erhöll. Rådet var ju godt i och för sig, men att tillämpa det var icke så lätt. Ty då man ej kan påräkna att få se öfver kostnaderna förda räkenskaper, kan det icke bli annat än att i slump beräkna denna ersättning, hvilket domhafvanden och medgaf genom att begagna ordet »ungefärlig» före ersättningen. Det var alldeles omöjligt att under de förhållanden, som der voro rådande, kunna afgöra, huru mycket var taget för det ifrågavarande ändamålet af de gemensamma medlen. Men att egendomen blifvit ganska väsentligt förbättrad och derigenom stigit till mycket högre värde, än den förut hade, var ett faktum.

Med anledning häraf synes det mig, som om full rättvisa icke skulle kunna åstadkommas i dylika fall med vår nuvarande lagstiftning. På grund häraf skall jag också, åtminstone tillsviare, be att få instämma i motionärens yrkande.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen proposition *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den ifrågavarande motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef likväl begärd, i följd hvaraf nu skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i 1:sta punkten af utlåtandet n:o 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit herr Nils Hansons i ämnet väckta motion.

Röstsedlarne uppräknades hvar efter annan och visade 126 ja mot 58 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 2.

Herr Höjer hade i sin motion hemställt:
»att Riksdagen nu ville taga den på dagordningen stående frågan om gift qvinnas myndighetsförklarande i förnyadt öfvervägande samt dervid besluta

att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes till en kommande Riksdag aflåta förslag till sådan ändring i gällande lagstiftning, att, med upphäfvande af mannens målsmansrätt och egendomsgemenskapen mellan makar, gift qvinna må, likasom man och ogift qvinna, blifva berättigad att såsom myndig sjelf råda öfver sig och sin egendom.»

Ang. ändrad lagstiftning rör. äkta makars egendomsförhållanden.
(Forts.)

Under förevarande punkt hemstälde utskottet, att icke heller herr Höjers motion måtte vinna Riksdagens bifall.

Häremot hade herr *Mankell* i afgifven reservation tillstyrkt bifall till motionen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

herr Höjer, som anförde: Det vällofliga lagutskottet har i sitt föreliggande utlåtande n:o 47 hemställt, att min motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Detta har icke hos mig väckt någon öfverraskning. Första Kammaren kommer antagligen att utan diskussion och ännu säkrare utan votering instämma med lagutskottet, och jag finner detta ännu naturligare. Jag vill icke ställa något horoskop rörande motionens öde i Andra Kammaren. Den kommer här sannolikt att begrafvas, ärliga, men icke i tysthet, emedan jag vill, så godt jag kan, både förklara och försvara den.

Utskottet anser, i nära anslutning till nya lagberedningen, att med det förslag, som jag burit fram, »åstadkommes en högst väsentlig rubbning af äktenskaps- och familjeförhållandena inom vårt land — en rubbning, till hvars genomförande det upplysta tänkesättet inom landet, åtminstone för närvarande, ingalunda torde finnas benäget».

Ja, det är i allmänhet en ganska svår sak att döma om graden af ett folks upplysning och lika svårt att säga, i hvilket ögonblick ett folk kan känna sig »benäget» eller »moget» att i visst fall företa förändringar. Men nog synes det mig, att den svenska Riksdagen eller åtminstone dess Andra Kammare skulle kunna vara mogen att i föreliggande fall vidtaga en genomgripande reform af den svenska lagens enligt mitt förmenande oefterrättliga giftermålsbalk. Den svenska Riksdagen borde i detta hänseende kunna vara så mycket mera mogen, som under de sista trettio åren pågått en mycket liflig rörelse, nästan en agitation, för en utsträckning af den gifta qvinnans eganderätt och en häraf följande inskränkning af mannens målsmanskap. Jag skall endast tillåta mig att påminna om de motioner och reservationer, som sågo dagen här i Riksdagen under 1860—1870-talen ända fram till år 1884. Åtskilliga af dessa motioner och reservationer gingo mycket långt i radikalism, ja, ett par af dem lika långt, som jag gått i min föreliggande motion. Jag ber i detta fall att endast få erinra om den reservation, som år 1873 afgafs af herr Philipson mot lag-

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.
(Forts.)

utskottets afstyrkande af herr Walldéns motion, samt om den motion, som år 1877 väcktes af herr Svensén. I ett land, hvars folk är mycket liknande vårt eget, nemligen England, har en alldeles liknande rörelse pågått. Den började år 1855 och ledde redan 1882 till det resultat. till hvilket, för så vidt jag fattat saken rätt. vi böra offlåtligt sträfva, och med hvilket vi snart borde kunna vara färdiga. Det resultat föreligger i 1882 års parlamentsakt.

På grund af den skrifvelse i ämnet, som af Riksdagen år 1884 afläts till Kongl. Maj:t, utarbetade nya lagberedningen ett förslag, för hvars vidare öden jag haft tillfälle att redogöra i min motion. Detta lagförslag kritiserades med full rätt mycket skarpt så väl af reformens vänner som af dess fiender både inom pressen, vid allmänna möten och af högsta domstolen, och det blef snart alldeles tydligt, att det icke lämpade sig att läggas till grund för en lagreform i ämnet. Det var ej heller mycket att undra på. Förslaget karakteriserades af halfhet och inkonseqvens, som var en naturlig följd deraf, att beredningen byggt sitt förslag på två alldeles motsatta principer. Den hade sökt bibehålla så mycket som möjligt af det gamla och upptog af det nya det minsta möjliga den kunde. Kongl. Maj:t funderade på saken i 3 år och uppdrog slutligen den 31 december 1891 åt nya lagberedningen att utarbeta ett förslag — till förändringar i boskildningsförordningen. Det var väl knappast detta Riksdagen 1884 väntade skulle blifva resultatet af dess skrifvelse, och det påminner bra mycket om den bekanta fabeln om berget, som efter oerhörd vända födde en rått. Men frågan är nu, om svenska Riksdagen skall låta udda vara jemnt och lugnt åse, att Kongl. Maj:t utan vidare kastat dess skrifvelse i papperskorgen, eller om Riksdagen skall å nyo yttra sig i frågan och det i samma riktning, som den gjorde 1884. Enligt mitt förmenande bör Riksdagen säga Kongl. Maj:t, att den fortfarande påyrkar en reform i afseende på gift qvinnas eganderättsförhållanden, och att denna reform bör vara ännu mera genomgripande för att tillfredsställa de ännu starkare krafven på reform. Då nya lagberedningen misslyckades den förra gången, just därför att den byggde sitt förslag på två alldeles motsatta principer, bör den nu efter mitt förmenande förständigas att utarbeta ett nytt förslag, byggt på *en enda* princip, på den moderna grundprincipen af den gifta qvinnans egendomsrättsliga sjelfständighet och deraf följande inskränkning i eller upphäfvande af mannens målsmanskap. Uppgiften är mycket svår, det erkänner jag, särskildt när jag tänker på förhållandet till tredje man, frågan om vederlag, föräldrarätt m. m., men så svår uppgiften än är, har den blifvit löst och med framgång af flera bland Europas civiliserade länder, och jag är öfvertygad, att lika väl som Englands jurister kunde lösa den år 1882, kunna svenska jurister, så klyftiga som de äro, göra det på 1890-talet. Att Riksdagen begär ett sådant lagförslag, är enligt min tanke så mycket mindre radikalt och revolutionärt, som i sjelfva verket principen redan för länge sedan är inne i den svenska lagstiftningen. Det gäller nu att göra till regel, hvad som

för närvarande är undantag och låta i förmögenhetsrättsligt afseende gälla för den gifta qvinnan hvad som nu gäller för den ogifta. Det är dock något barockt, lindrigast taladt, att en qvinna, sedan hon såsom ogift haft full frihet att förfoga öfver sin person och sin förmögenhet, skall, i samma stund hon träder i brudstol och förenar sig med en man, blifva personligen omyndig och icke kunna förvalta den egendom hon förut förvaltad. Hos oss händer det dagligdags, att det finnes familjer bestående af man, hustru, barn och tjenare, der den enda omyndiga personen är husmodern sjelf.

Ang. ändrad lagstiftning rör. äkta makars egendomsförhållanden.
(Forts.)

Jag skall icke trötta kammaren med ett ingående bemötande af alla de inkast, som blifvit gjorda emot hvarje fordran på den gifta qvinnans sjelfständighet. Alla dessa inkast kunna sammanfattas i det påståendet, att egendomsgemenskap och mannens målsmanskap äro de nödvändiga och rigtiga uttrycken af äktenskapets idé. Denna grundtanke framträder t. ex. i lagutskottets betänkande å sidan 20, der utskottet säger med nya lagberedningen: »Om således qvinnans af nutiden erkända anspråk på en fri och sjelfständig utöfning af hennes rättigheter i personligt och ekonomiskt hänseende ej inom äktenskapet lära kunna i sin fullständigaste omfattning förverkligas utan att inkräkta på den enhet och sammanhållning, som tillhör äktenskapets natur, så följer häraf, beträffande den gifta qvinnan, att nämnda anspråk måste lida någon inskränkning, på det att i allt fall tyngdpunkten af den gemensamma förvaltning, hvilken tillkommer makarne såsom enhet, måtte kunna läggas i en hand.» Denna grundtanke framgår likaledes ur ett yttrande af nya lagberedningen, då den förklarar, att »målsmansrätten bör bevaras och kvarstå såsom tecknet till och garantien för äktenskapets enhet»; för att icke tala om de ord, som faldes af en högt aktad f. d. ledamot af Konungens högsta domstol, då han sade: »Om mannens målsmanskap inskränkes och hustrun erhåller rätt att förvalta en del af boet, så kan man ej längre om makarna säga, att de tu äro ett. En hvar af dem blifver då en sjelfständigt handlande person, som får eget intresse att mot den andre bevaka.» Jag får upprigtigt bekänna, att för mig hvilat alla dessa resonnement på en grundfalsk uppfattning af äktenskapets natur. Den egentliga grundvalen för och enheten i äktenskapet är icke några yttre eganderättsliga förhållanden. Enheten i äktenskapet är en rent inre och etisk och utgöres af den ömsesidiga kärleken och förtroendet makarne emellan. Denna kärlek och detta förtroende äro icke blott den säkraste, utan äfven den enda garantien för att ett verkligt äktenskap skall kunna fortfara, och hvad beträffar det af nya lagberedningen omtalade tecknet på äktenskapets enhet, kan man, om man vill, söka detta tecken just i kontrahenternas obekantskap med giftermålsbalkens alla paragrafer. När äktenskapet är normalt, när det är sådant det bör vara, fragar icke mannen eller hustrun efter mitt eller ditt eller hvem som skall förvalta egendomen, utan allt afgöres vänligt och kärleksfullt utan aberopande af några lagparagrafer;

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.

(Forts.)

men då äktenskapet fallit i sär, då enheten redan är borta, då äktenskapet öfvergått till att blifva hvad jag skulle vilja kalla ett legaliseradt konkubinät och intet annat, då först inträder nödvändigheten af lagbestämmelser för att reglera förhållandet mellan man och hustru. Men när så skett, kan man icke råda bot på det onda och återställa enheten genom egendomsgemenskap och mannens målsmanskap, hvilka tvärt om hos hustrun skärpa agget och oviljan mot den man, som genom en orimlig lag förfogar både öfver hennes person och hennes egendom, sedan han för länge sedan förlorat både hennes förtroende och hennes kärlek. Hustruns personliga och eganderättsliga *sjelfständighet* vore deremot enligt min tanke mycket mer egnad att *förekomma* uppkomsten af tvister inom äktenskapet, att mildra bitterheten, när de uppkommit, samt att tvinga mannen att visa hustrun en aktning, som kunde mycket försona.

I detta sammanhang bör jag måhända icke lemna alldeles oberördt ett uttalande om mannens och hustruns ömsesidiga ställning, som blifvit gjordt af den nyss citerade ledamoten af Konungens högsta domstol. För honom är mannens målsmanskap ett axiom och »qvinnsans naturliga rätt till likställighet med mannen en klingande fras». Och han begrundar denna sin åsigt dermed, att »qvinnsans uppfostran hittills gått i en sådan riktning, att hon icke i allmänhet kan mäta sig med mannen i skötandet af affärer» och att »hon i fysiskt afseende odisputabelt är mannen underlägsen». Hela detta resonnement är intressant för dem, som älska antiqviteter, men något egendomligt för dem, som kommit in i det nittonde århundradets humana åskådning. Den aktade ledamoten af högsta domstolen glömmar, synes det mig, två väsentliga saker, för det första att just med anledning af förändringarna i lagstiftningen för den ogifta qvinnan en sporre gifvits till qvinnsans praktiska utbildning i allmänhet, och för det andra, att affärsgeniet icke ligger i näfvarne utan i hufvudet, hvarvid jag vädjar till kammarens ledamöter, om icke på det hela taget man kan fälla det omdömet om hustrun, att hon till sin intelligens är lika väl utrustad som någonsin mannen.

Jag vill äfven fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att den nuvarande lagstiftningen är ett premierande af konkubinätet och celibatet, ett förhållande, som faktiskt existerar och hvarpå vi ur det dagliga lifvet kunna anföra talrika bevis. Det händer ganska ofta, att qvinnor lefva i osedligt förhållande med en man och ändock icke vilja legalisera sin förbindelse genom giftermål med sina egna barns fader, och detta just af fruktan att komma under mannens oinskränkta målsmanskap. Å andra sidan finnas många unga flickor med förmögenhet eller en sjelfständig ekonomisk ställning, som absolut betacka sig för ett giftermål, enär de icke äro hågade att komma under målsmanskapet af en man, som kan förstöra deras förmögenhet.

Till sist några ord om lagstiftningen i främmande länder, på det att herrarne icke må tro, att min motion är så radikal, att den

icke till sina hufvudprinciper hos andra folk redan är genomförd. I det barbariska Ryssland, der lagstiftningen beträffande den ogifta qvinnan är betydligt på efterkälken, är deremot lagstiftningen för den gifta qvinnan mycket mera nutidsenlig och avanceradt liberal än i de flesta andra länder i Europa. I Ryssland finnes *ingen* egendomsgemenskap mellan makar. Hvardera makens egendom är fullkomligt personlig. Makarne förvärfva särskildt och kontrahera med hvarandra samt disponera hvardera öfver sin förmögenhet efter behag. Hustrun ärfver mannen med $\frac{1}{7}$ af fast och $\frac{1}{4}$ af lös egendom, antingen hon har barn eller ej, och mannen ärfver hustrun på samma sätt. I Frankrike förekomma alltid äktenskapskontrakt upprättade efter flera olika system eller »régimes». Enligt »régime dotal» och »régime avec séparation des biens» eger ingen egendomsgemenskap rum, och enligt den senare har, för så vidt jag vet, mannen ingen förvaltningsrätt öfver hustruns förmögenhet. — Hvad slutligen angår England, påminner jag blott om den nya lagen, som gick igenom i det engelska parlamentet 1882 och som gaf anledning till väckande af frih. Stackelbergs motion vid 1883 års riksdag och till Riksdagens skrifvelse den 7 maj 1884. Denna nya engelska lag säger i sin första paragraf, att gift qvinna må kunna förvärfva, innehafva och helt och hållet disponera all slags fast och lös egendom, hvilken utgör hennes enskilda tillhörighet, »på samma sätt som vore hon ogift», utan förmyndare eller god man. Hon må kunna stämma och stämmas inför rätta, utan att mannen dermed har att skaffa. Hon kan uppgöra kontrakt, äfven med sin man, med fullt laglig verkan. Hon kan blifva testamentsverkställare och förmyndare, antingen ensam eller tillsammans med andra utan mannens tillstånd eller medverkan, och han är för hennes görande och låtande oansvarig. *Mannens målsmanskap existerar icke i England.*

Herr talman, jag vet icke om ni har haft nöjet att göra bekantskap med en år 1669 utgifven intressant bok af den lärde biskop Emporagrius med titel »Catechesens enfaldige förklaring». För min egen del har jag icke haft anledning att närmare granska den lärde biskopens arbete, men ett utdrag ur detsamma har jag antecknat såsom i sitt slag ganska betecknande och såsom varande ett apropos för dagen. I sin meranämnda katekes säger Emporagrius med afseende på tionde budet: »Hvad är då det, som lagen förbjuder skola begäras? Ens nästas hustru, oxen etc., thet är hans lösören eller rörliga egendom, ehvad namn de hafva, af hvilken hustrun är det förnämsta stycket.» Detta den gode biskopens tilltag att inräkna hustrun bland mannens lösören väckte, såsom man kan ana, en förfärlig storm hos det täcka könet i dåtidens bildade kretsar. Enkedrottningen Hedvig Eleonora åtog sig de gifta damernas sak, och resultatet blef, att den äreröriga boken blef offentligt förbjuden. Jag är fullt säker derpå, att Andra Kanmarens herrar ledamöter dela den högt saliga enkedrottningens sedliga harm. Men jag kan, när jag läser den nuvarande giftermålsbalken i Sveriges rikets lag, icke värja mig för den tanken, att vår gifter-

Ang. ändrad lagstiftning rör. äkta makars egendomsförhållanden.
(Forts.)

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.

(Forts.)

målsbalk ännu hvilat på samma grunduppfattning, som i Emporagrii katekes fått sitt drastiska uttryck. Den tillhör med det allra mesta af sitt innehåll ett *länge sedan* försvunnet tidevarf.

I dag skolen I förkasta min motion — derom är jag viss —, men I fan bara en galgenfrist på Er, mine herrar! Inom mycket kort tid återkommer denna fråga i samma eller liknande form, som jag gifvit henne nu. Den dag kommer och kommer *snart*, då icke blott Riksdagens Andra Kammare, utan hela den svenska Riksdagen skall ovilkorligen bringa sin gärd af full rättvisa åt den svenska qvinnan.

Jag yrkar, herr talman, ehuru jag inser, att det är gagnlöst, bifall till min motion.

Herr *Bülow* instämde häruti.

Herr Lilienberg yttrade: Herr talman! Den ärade motionären hade ett långt anförande, som slutade med, att han yrkade bifall till sin motion, fastän han icke hade någon förhoppning om att den nu skulle bifallas. Jag kan icke heller tillstyrka bifall till motionen, utan yrkar naturligtvis bifall till hvad utskottet föreslagit. Men jag vill gifva motionären rätt deruti, att lagstiftningen på detta område är mycket otillfredsställande. På samma gång vill jag dock säga — och det medgifver kammaren nog — att ämnet är ett ibland de mest svårlösta inom den civila lagstiftningens område. Att inom Riksdagen få på detta område genomförd en reform utaf den stora omfattning, som nu särskildt den siste ärade talaren afsett, dertill är verkligen ingen utsigt, så framt icke ett förslag derom kommer från regeringen. Jag tror därför, att, om man vill reformer och framsteg på detta område, man måste, såsom Riksdagen också börjat, slå in på de partiella reformernas väg. Vi veta, att Riksdagen år 1884 aflät en skrifvelse, som, om den ledt till åsyftadt resultat, i icke oväsentlig mån ryckt frågan framåt just i den rigtning, som motionären, herr Höjer, och jag för min del också anse vara den rätta. Vi veta emellertid, att regeringen beaktat detta förslag endast i några punkter, men lemnat de flesta utan afseende.

Jag tror, som jag nämnde, att vi göra bäst uti att fortfarande röra oss på de partiella reformernas väg i detta afseende, såsom vi börjat redan år 1873. Norges lag lemnar ett ganska godt material här vid lag. Denna lag visar, hurusom man icke gått till väga med en genomgripande reform på en gång. Denna lag har just slagit in på den väg, som jag nyss antydde. Och om motionären väckt ett förslag i sådan rigtning, särskildt då med ledning af den norska lagen, som jag tror att han förordar, skulle jag för min del med nöje hafva arbetat i den rigtningen; men som frågan nu ligger, måste jag yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.

(Forts.)

Slutligen hade herr grefve *Hamilton* i sin ofvanberörda motion föreslagit:

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville, i sammanhang med det förslag till ändring af boskildningsförordningen m. m., om hvars utarbetande Kongl. Maj:t fattat beslut den 31 december 1891, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af lagstiftningen rörande äkta makars inbördes egendomsförhållanden, att, på sätt Riksdagen uti skrifvelse i ämnet den 7 maj 1884 ifrågasatt, giftorätt icke må ega rum i den fasta egendom i stad eller å stadens mark, som den ene maken före eller under äktenskapet ärftt eller förut förvärfvt, samt att mannen icke må hafva magt att utan hustruns samtycke bortskifta, förpanta eller sälja boets fasta egendom å landet eller jord och hus i staden, äfvensom till de ändringar af lagstiftningen i öfrigt, hvilka här af finnas pakallade.

Utskottet hemställde, att icke heller herr grefve *Hamiltons* ifrågavarande motion måtte af Riksdagen bifallas.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *Folke Andersson* och *Erickson* i *Bjersby*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till herr grefve *Hamiltons* motion.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr grefve *Hamilton*: Herr talman, mine herrar! Här har redan blifvit erinradt om den skrifvelse, som Riksdagen aflät år 1884. I denna skrifvelse påyrkade Riksdagen, att lagstiftningen rörande äkta makars egendomsförhållanden måtte ändras i öfverensstämmelse med vissa grunder, som i skrifvelsen angåfvos. Med anledning af denna skrifvelse uppdrog Kongl. Maj:t åt nya lagberedningen att utarbета det lagförslag, hvartill skrifvelsen kunde föranleda. Ett sådant lagförslag utarbetades äfven och undergick grundlagsenlig granskning hos högsta domstolen. Men då slutligen ärendet i december månad förlidet är föredrogs i statsrådet, fann Kongl. Maj:t, att det sålunda utarbetade och granskade lagförslaget icke borde läggas till grund för någon framställning till Riksdagen, och Kongl. Maj:t uppdrog i sammanhang dermed åt lagberedningen att utarbета ett lagförslag, hvarigenom hustrun bereddes lättare tillfälle till vinnande af boskildnad.

Detta sätt att behandla denna Riksdagens skrifvelse har enligt mitt förmenande varit mindre lyckligt. Det är naturligtvis Kongl. Maj:ts goda rätt att afslå en sådan skrifvelse, men då Kongl. Maj:t, på samma gång han icke ansett sig böra fästa afseende vid denna skrifvelse, gifvit i uppdrag åt nya lagberedningen att arbета, som utskottet säger, »i en annan riktning» än den, för hvilken Riksdagen nästan enstämmigt uttalat sig, så är detta ett sätt att gå

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.

(Forts.)

till väga, om hvilket jag för tillfället icke vill säga annat, än att det vittnar om en — märklig tillförsigt. Emellertid: så har skett. Intresserad af denna fråga, har jag tagit i öfvervägande, hvad man under sådana omständigheter möjligtvis skulle kunna göra i reformsträfvandenas intresse. Sedan Kongl. Maj:t fattat ett sådant beslut, ansåg jag för min del det vara lika hopplöst att framställa en sådan motion som den, hvilken blifvit framstald af herr Höjer, som att påyrka ett återupprepande af 1884 års skrifvelse, äfven om detta i öfrigt skulle varit eftersträfvansvärdt. Jag fäste mig då vid det förhållandet, att i 1884 års riksdagsskrifvelse förefunnos två punkter, som icke stå i något inre samband med det uppdrag, hvilket nu lemnats nya lagberedningen. I denna skrifvelse påyrkades nemligen bland annat ett stadgande derom, att giftorätt i stadsfastighet i vissa fall icke vidare skulle ega rum samt att mannen icke skulle hafva rätt att utan hustruns särskilda medgifvande föryttra eller förpanta boets fasta egendom. Dessa yrkanden förestälde jag mig att man skulle kunna återupptaga; och jag ansåg, att detta vore så mycket lämpligare, som det lagförslag, hvilket skall utarbetas af nya lagberedningen, ovilkorligen måste föranleda omredaktion af vissa lagparagrafer, som beröras äfven af nämnda yrkanden.

Jag trodde verkligen, att, när jag icke begärde mera, icke begärde någonting annat, än att Riksdagen skulle förklara sig vidhålla en del af hvad densamma en gång nästan enstämmigt uttalat såsom sin mening, min motion skulle få ett gynnsamt mottagande från lagutskottets sida. Men så har icke skett. Lagutskottet har med stor majoritet afstyrkt min motion. Och om detta i och för sig förvånat mig, så måste jag erkänna, att jag ännu mera förvånat mig öfver de skäl, som utskottet haft att anföra. Skälen äro tvegegghanda. Det ena skälet afser endast den ena punkten, nemligen frågan, huruvida icke mannen bör åläggas skyldighet att inhemta hustruns samtycke för att få in-teckna eller försälja boets fasta egendom. Det andra skälet gäller båda punkterna. Med afseende på förstnämnda punkt framhåller utskottet, att utskottet, på grund af hvad en ledamot i högsta domstolen anfört, lutar åt den uppfattningen att, derest mannen utan hustruns samtycke förfogat öfver gemensam fast egendom, påföljden icke kunde blifva annan, än att hustrun då borde med laga verkan kunna begära boskildnad. Om så är förhållandet, menar utskottet, kommer väl lagberedningen att taga den frågan under ompröfning utan särskild påstötning. Huru utskottet kan veta detta, har jag reda på lika så litet, som jag kan godkänna den uppfattningen, att icke någon annan påföljd skulle kunna förknippas med ett dylikt öfvergrepp från mannens sida, därför att *en* ledamot af högsta domstolen lutat åt den åsigten. — Med afseende å frågan om giftorättsbestämmelserna säger utskottet, att hvad jag föreslagit angående giftorätt i stadsfastighet står i full öfverensstämmelse både med Riksdagens och utskottets egen åsigt. Men — och detta argument synes skola gälla båda mina yrkanden — utskottet finner det likväl »mindre

lämpligt att, då regeringen så nyss uttalat en från Riksdagens åsigt afvikande mening i frågan, i det att regeringen funnit en reform af vår äktenskapsstiftning böra gå i en annan riktning än den Riksdagen förordat, å nyö aflåta en skrifvelse i förevarande ämne».

Ang. ändrad lagstiftning rör. äkta makars egen-domsförhål-landen.

(Forts.)

Detta sätt att behandla saken synes mig ytterst egendomligt. Skulle det vara »mindre lämpligt», att, när Kongl. Maj:t förklarar sig hafva en från Riksdagen afvikande mening, Riksdagen genast förklarar sig vidhålla sin förut uttalade åsigt? Jag tror tvärtom, att det är synnerligen lämpligt, särdeles då Kongl. Maj:t anordnat ett lagstiftningsarbete i, såsom utskottet säger, en annan riktning, än den Riksdagen förordat, att Riksdagen *genast* säger ifrån, att Riksdagen vidblifver sin uppfattning, och icke väntar med detta tills Kongl. Maj:t låtit det tillämnade lagstiftningsarbetet gagnlöst bringas till slut. Eller kanske lagutskottet vill draga ut konsekvenserna af sitt nyss anförda uttalande och således, om resultatet af det der nya lagstiftningsarbetet nu föreläge i en kongl. proposition, säga: Riksdagen har visserligen en annan uppfattning, men det torde vara »mindre lämpligt», att Riksdagen hyser en från Kongl. Maj:t afvikande mening? Detta vore väl ändå — det förmodar jag afven lagutskottet medgifver — att gå något för långt i lojalitet, och dock är det endast de yttersta konsekvenserna af hvad utskottet sagt i sitt betänkande.

För öfrigt skulle jag vilja fråga: huru vet lagutskottet, att Kongl. Maj:t kasserat dessa båda punkter, hvilka jag upptagit i min motion? Det är ju så här i landet, att, när Kongl. Maj:t icke ansett sig böra fästa afseende vid en riksdagskrifvelse, Riksdagen i allmänhet icke alls får veta, *hvarför* Kongl. Maj:t kommit till ett sådant resultat. Vi veta här ingenting mer, än att Kongl. Maj:t funnit detta lagförslag, som af nya lagberedningen utarbetats med anledning af 1884 års skrifvelse, icke kunna lämpligen göras till föremål för en framställning till Riksdagen. Men huruvida Kongl. Maj:t kasserat alla de punkter, som upptogs i 1884 års riksdagskrifvelse, derom tror jag att lagutskottet svärfvar i fullständig okunnighet. För min del anser jag det lika sannolikt, att då verkligen detta nya lagberedningens förslag svärligen kunde läggas till grund för en lagstiftning i ämnet, och då möjligen Kongl. Maj:t derjemte insåg, att Kongl. Maj:t icke kunde omarbета det, med mindre än att deri upptoges mycket längre gående satsar än dem Riksdagen påyrkat, och då Kongl. Maj:t icke visste, om Riksdagen ville vara med derom, så har Kongl. Maj:t icke ansett sig för tillfället böra göra något annat än att upptaga frågan om förändring i boskildningsförordningen. Det är möjligt, att jag misstager mig och att Kongl. Maj:t resonnerat annorlunda. Men icke kan jag tro, att lagutskottet har erhållit någon bestämd upplysning derom. Således har lagutskottet här afstyrkt, att Riksdagen skulle upprepa sin anhållan, endast på den grund att utskottet *förmodar*, att Kongl. Maj:t icke skulle tycka om det. Detta är dock, tycker jag, att gå något för långt i lojalitet.

Ang. ändrad
lagstiftning
rör. äkta ma-
kars egen-
domsförhål-
landen.
(Forts.)

I afseende å sjelfva innebörden af det af mig framställda förslaget skall jag icke uttala mig, så vida icke några invändningar deremot skulle komma att framställas. Men då min motion endast innebär ett upprepande af hvad Riksdagen en gång beslutat, så yrkar jag afslag på ntskottets hemställan och bifall till min motion.

Häruti instämde herrar friherre *Fock, Linder, Walldén, Lovén* och *Falk*.

Herr Folke Andersson yttrade: Då jag är reservant inom utskottet i denna punkt, skall jag be att få yttra några ord. Jag anser motionärens begäran så billig och rättvis, att det skulle förvåna mig, om kammaren icke skulle gå in på hans förslag. Som herrarne veta, skref 1884 års Riksdag till Kongl. Maj:t icke blott om detta, utan äfven om trenne andra i sammanhang dermed stående punkter, som motionären nu uteslutit, nemligen att det skulle bli lika förhållande angående fast egendom i stad och på land, och att ena maken icke skulle ha giftorätt i den andras egendom. Anses detta vara rättvist på landet, så anser jag det också vara rättvist i stad; och jag tycker, att denna begäran om likställighet är mycket billig. Ty utan tvifvel är det så, att om mannen icke hade giftorätt i kvinnans fasta egendom i stad, skulle många fastigheter blifva räddade och skyddade fran att förskingras, då deremot nu mannen kanske mången gång förstört dem och bringat hustrun och familjen på obestand.

Hvad den andra frågan beträffar eller att mannen icke skulle få försälja, bortskifta eller förpanta fast egendom, som makarne egde gemensamt, utan att hustrun gäfve sitt samtycke dertill, så anser jag äfven detta vara billigt och rättvist, och det skulle förvåna mig, om icke kammaren skulle vilja antaga ett sådant förslag. På landet förekommer detta ofta och är numera nästan en regel, och jag vet icke, hvarför det icke skulle kunna antagas såsom lag, ty skola de sälja gemensam fast egendom, så anser jag, att hustrun skall höras och dertill gifva sitt samtycke.

Hvad beträffar, att vi skulle afslå detta förslag därför, att vi så nyligen aflåtit en skrivelse uti samma ämne till Kongl. Maj:t, så anser jag det icke vara något skäl, åtminstone icke för mig, ty är det min fullkomliga öfvertygelse, att detta är rättvist, så vidhåller jag det, äfven om Kongl. Maj:t icke finner det så.

Då jag således anser, att Riksdagen bör skrifva till Kongl. Maj:t, skall jag be att få yrka bifall till grefve Hamiltons motion och afslag å lagutskottets betänkande i den föredragna punkten.

Herr *Ekman* instämde häruti.

Herr Lilienberg: Herr talman! Grefve Hamiltons motion afser två af de punkter, i hvilka Riksdagen år 1884 skref till Kongl. Maj:t. Den ena af dessa punkter afser giftorätt i stadsfastighet;

den andra afser, att man skulle förbjuda mannen att sälja, bortskifta eller förpanta gemensam fast egendom utan hustruns medgifvande. Påföljden af en sådan åtgärd skulle, enligt hvad nya lagberedningen upplyst, icke blifva annan, än att hustrun skulle kunna begära boskilnad, och därför har utskottet ansett, att man kunde påstå, att denna fråga faller under det uppdrag, som regeringen gifvit lagberedningen, nemligen att framlägga ett förslag, hvarigenom hustrun skulle beredas lättnad uti att få boskilnad. Derjemte ansåg utskottet, att, sedan regeringen vid slutet af förslidet är afslagit förslaget, det icke vore lämpligt att å nyo aflåta en skrivelse i denna fråga.

Ang. ändrad lagstiftning rör. äkta makars egen-domsförhål-landen.
(Forts.)

Återstår således den andra punkten eller giftorätten i stadsfastighet. Ehuru densamma ansågs vara vigtig, hyste man dock den åsigt, att den i och för sig icke borde föranleda en skrivelse till Kongl. Maj:t, enär regeringen så nyligen haft frågan om hand och fattat beslut, på sätt lagutskottet uti betänkandet citerat.

Motionären frågade, huru lagutskottet kunnat säga, att regeringen ogillat de af Riksdagen gjorda framställningarna, med undantag af de delar, som regeringen öfverlemnadt till lagberedningen. Ja, i det afseendet ansåg lagutskottet, att det var tillräckligt att reformen undanskjutits genom det uppdrag, som regeringen gifvit.

Emellertid har motionären rätt deruti, att det icke finnes något, som hindrar Riksdagen att aflåta en ny skrivelse till Kongl. Maj:t i dessa båda ämnen, som motionen afser, ehuru det väl icke kan blifva annat än en opinionsyttring, och skulle kammaren vilja besluta en sådan skrivelse, som af motionären är föreslagen, skall jag icke motsätta mig en sådan.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Herr talmannen upptog till proposition de olika yrkandena, dervid kammaren, med afslag å utskottets hemställan, biföll den ifrågavarande motionen.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets memorial och utlåtande:

n:o 17, angående ny aflöningsstat för tjenstemän och vaktmästare vid Tumba bruk; och

n:o 18, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbanken äfvensom i aflöningsstaten för samma bank.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens under dagens sammanträde fattade beslut.

§ 14.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse af § 58 i förordningen om kommunalstyrelse på landet; samt

n:o 44, i anledning af väckta motioner om tillägg dels till § 70 i såväl förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 som förordningen om kommunalstyrelse i stad samma dag, dels ock till § 11 i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,44 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Tisdagen den 10 majkl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 dennes.

§ 2.

Föredrogos men blefvo ånyo bordlagda bankoutskottets memorial och utlåtande n:is 17 och 18.

§ 3.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *J. Johnsson* i Bollnäs, hvilken nu aflemnade en motion om beviljande af pension åt kronolänsmannen *O. A. Gawells* enka, *Rose Fredrika Gawell*, född *Blomberg*.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 199, begärdes på bordet och bordlades.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *O. W. Redelius* under fem dagar från och med den 17 dennes.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtande, n:o 51, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser i fråga om den troslära, hvori barn, födda uti äktenskap mellan vissa olika trosbekännare, skola uppfostras.

Kammaren beslöt, att detta ärende skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,40 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.